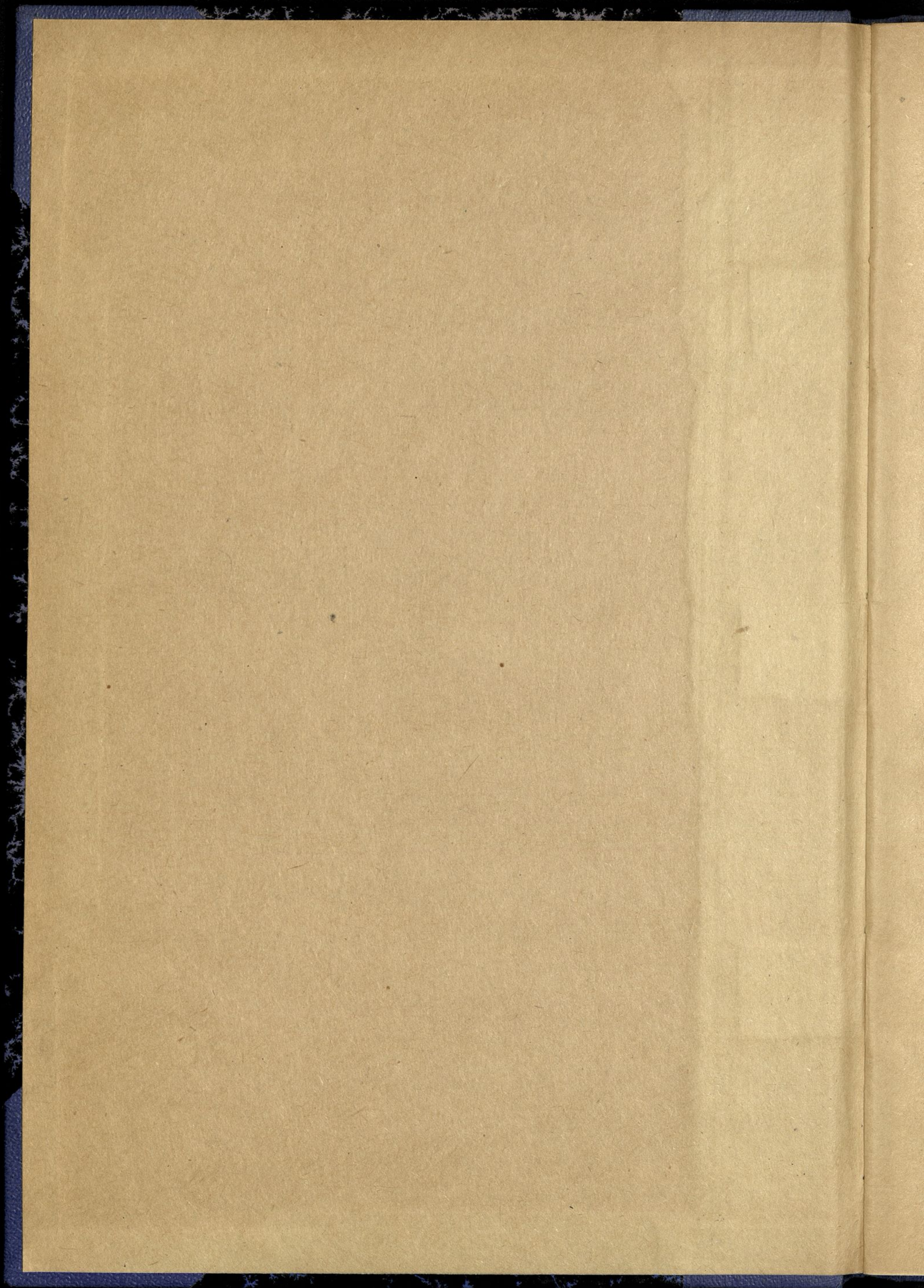

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

64532

Skrbstvena vzgoja.

Uredil H. Schreiner.

V Ljubljani, 1919.

Založila „Slovenska Šolska Matica“ v Ljubljani.

64532

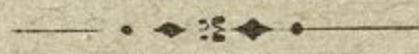

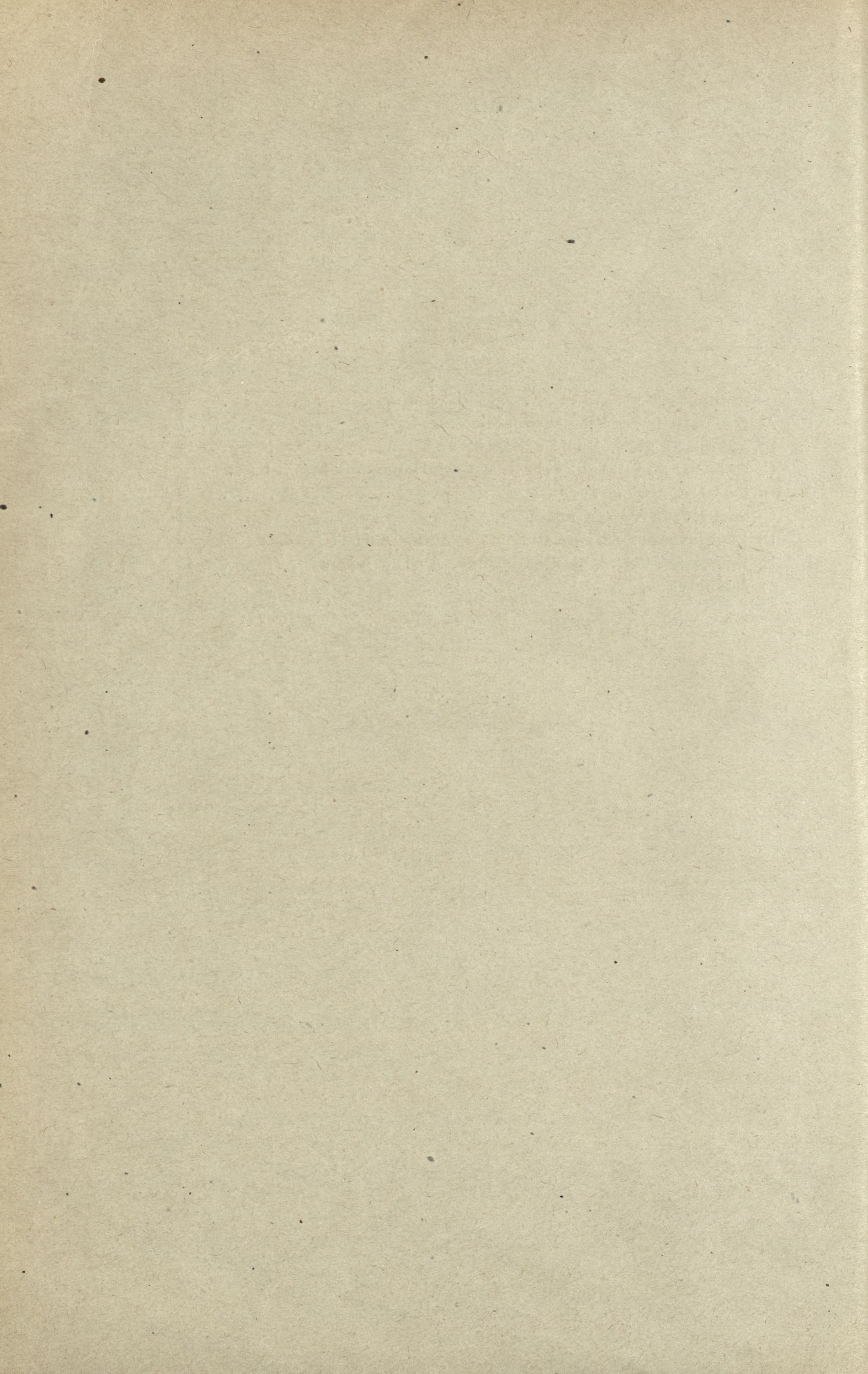
Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

IN c 030005944

Vsebina:

	Stran
Predgovor	5
A) O pouku in vzgoji gluhtonemih. Fr. Grm.	7
B) Vzgoja sl. pcev. Minka Skabernè	10
C) Načelni podatki o vzgoji zanemarjene mladine. Fran Povše	28
Č) Skrbstvena vzgoja mladine. Adolf Sadar	34
D) Vzgojevališče za zanemarfeno mladino Adolf Sadar	38
E) Pomožna šola za manjnadarjene. Anica Lebar	45
Posnetek	55

Predgovor.

Od Višjega šolskega sveta v Ljubljani sklicana anketa za preustrojitev učiteljišč ter ljudskega in meščanskega šolstva v kraljevini S-H-S je v seji dne 6. aprila 1919. sklenila, naj se predlaga imenovani oblasti, da skliče posebno anketo, ki bi imela nalogo, vsestranski pretehtati vprašanje o ureditvi skrbstvene vzgoje v naši domovini ter staviti primerne predloge. Tu gre torej za vzgojo nenormalnih — slepih, gluhonemih, slaboumnih in telesno pohabljenih — ter zanemarjenih otrok. Za vzgojne naloge torej, ki jim niti šola niti dom nista v polni meri kos. Za vzgojo, ki zahteva globokejšega in posebnega vzgojnega znanja in izkušenj, ki z njimi ne razpolaga dom, pa tudi ljudsko-šolski učitelj ne vselej, ne glede na to, da šola ni prostor za tako vzgojo. Temu predlogu se je takoj ugodilo.

V anketo za skrbstveno vzgojo so bili povabljeni razen mene ti-le gospodje ozir. gospodične: 1. dr. M. Ambrožič kot zastopnik vlade, 2. Fr. Grm, ravnatelj gluhonemnice v Ljubljani, 3. Prelat Andrej Kalan, vodja vzgojevališča v Marijanišču v Ljubljani, 4. Anica Lebarjeva, učiteljica za manjnadarjene otroke v Ljubljani, 5. dr. Fr. Milčinski, sodni nadsvetnik, za mladinsko varstvo, 6. Fr. Povše, ravnatelj Salezijanskega zavoda na Rakovniku pri Ljubljani, 7. dr. I. Robida, kot psihiater, 8. dr. Mavricij Rus, šolski zdravnik, predsed. kuratorija za skrbstvo slepcev, 9. Adolf Sadar, ravnatelj dežel. vzgojevalnice, 10. profesorica Minka Skabernetova, glavna učiteljica, 11. Sestra Klara Vrhunc,

učiteljica na zavodu za slepce v Jugoslovanski bolnici in 12. dr. Zamuda, predstoj. skrbstvenega sodišča v Ljubljani.

Uspeh skupnega posvetovanja so strokovna poročila izvedenih in skušanih strokovnjakov ozir. strokovnjakinj, ki jih priobčujemo v tem zvezku.

Z ozirom na „Uredbo o ustanovitvi državnega oddelka za zaščito dece“ objavljeno v Uradnem listu deželne vlade za Slovenijo, gl. štev. CXXIV in na „Pravilnik o ureditvi državnega oddelka za zaščito dece“, gl. štev. CXXV ravno tam, je sklenila anketa, naj se predlože vsi ti elaborati takoj imenovanemu oddelku v morebitno uporabo in upoštevanje pri nadaljnih dotičnih odredbah. Obenem se je izrekla, želja, naj se objavijo ti spisi tudi širšim našim krogom, osobito našemu učiteljstvu.

Na podstavi tega sklepa so se predložili vsi referati Poverjeništvu za socialno skrbstvo, mladinskemu oddelku v Beogradu s poročilom z dne 19. maja 1919, ki se je obenem zaprosilo, naj blagovoli, kadar jih ne bo več rabilo, vrniti v nadaljno uporabo.

Na to vlogo je došel ta-le odlok:

„Čast mi je vratiti Vam predmet pošto je izvršen prepis gradiva za ovo odeljenje.“

Z dovoljenjem vseh gospodov pisateljev ozir. gospodičen pisateljic, ki jih za to na tem mestu najtopleje zahvaljujem, izročamo z veliko vnemo za stvar izdelana poročila vsem, ki se za to zanimajo, trdno prepričani, da s tem mnogokomu ustrežemo. V prvi vrsti upamo, da bo učiteljstvo z zanimanjem čitalo te spise. Zakaj učiteljstvo je v prvi vrsti poklicano, da sodeluje pri izvajanju načrtov, na korist posameznih nesrečnežev, njih družin, naroda in države.

H. Schreiner.

A) O pouku in vzgoji gluhtonemih.

(Otroci z govornimi hībami).

(Fr. Grm.)

Gluhtoneme je mogoče vzgojevati in poučevati v zavodih, ki so zgrajeni nalašč za to. Namen takšnim zavodom je, da se nauče gluhtonemi otroci glasovnega govora, ki ga v obče rabi človeški rod v medsebojnem občevanju, da se jim s pomočjo tega govora razvijejo dušne in etične sile in jim da potrebno znanje, da postanejo sposobni za eksisterčni boj in koristni člani človeške družbe. Pouka in vzgoje morajo biti deležni vsi sposobni gluhtonemi. Zato predlagam to-le:

1. Posplošenje pouka gluhtonemih otrok, torej šolsko obveznost za vse sposobne otroke te vrste; sposobnost določi posebna komisija pred vstopom v šolo.

2. Šolska obveznost se prične z izpolnjenim sedmim, pri slabotnih otrocih z osmim letom, ter trpi do izpolnjenega 15. oziroma 16. leta.

3. Zadosti zavodov za gluhtoneme, ki naj bodo kolikor mogoče moderno zgrajeni in opremljeni.

4. Ker trpi šolski čas za te otroke 8 let, morajo imeti zavodi po 8 razredov.

5. Poedini razredi naj imajo načeloma po 10 do 12 gojencev oziroma gojenk in svojega strokovnega učitelja.

6. Da ne trpi enotna vzgoja otrok in enotno vodstvo zavoda, ne smejo imeti posamezni zavodi več kot 100 otrok, vštivši tudi morebitne vzporednice.

7. Pri pouku je otroke ločiti po inteligenčni zmožnosti in ter morebitnih ostankih sluha in govora, če jih je zadosti da tvorijo razred zase.

8. Kot učna metoda velja izključno govorna ali oralna metoda, samo pri dušno zaostalih je dovoljena tudi kombinacijska metoda (govor, pisanje, naravno kretanje), pa tudi tu naj, če je le količkaj možno, prevladuje glasovni govor.

9. Vsaka gluhonemnica imej primerno opremljeno delavnico za rokotvorni pouk. Gojenci se naj uče mizarstva, rezbarstva, strugarstva, modeliranja, pletenja in kartonaže, gojenke pa šivanja, likanja, ženskih ročnih del in gospodinjstva. Pri rokotvornem pouku je gojiti ljubezen do dela, učiti gojence nekake spretnosti v rabi orodja, jih seznaniti z različnimi surovinami, z redom in snago, posebno je pa gojiti in vaditi konverzacijo v glasovnem govoru.

10. Za nagluhe, ječače in brbotače, skratka, za otroke z govornimi hibami, je ustanoviti posebne tečaje; pouk v teh tečajih in pa vodstvo se poveri strokovnim učiteljem gluhonemih, ker so ti z avtoriteto svoje izobrazbe in prakse za to posebno sposobni.

11. Učitelj-vzgojitelj gluhonemih mora biti strokovno izobražen. Za prehodni čas veljaj načelo, da mora imeti kandidat, ki hoče biti učitelj na gluhonemnici, najmanj 4 leta prakse na osnovni (ljudski) šoli, predno prične s pripravo za strokovno izkušnjo. Strokovna priprava se vrši na zavodu, strokovno izkušnjo je pa napraviti pred posebno komisijo, ki jo določi višja šolska oblast. Kadar stopi v veljavo novi šolski zakon, si mora kandidat, ki mora imeti po zakonu določeno izobrazbo učitelja osnovnih šol, pridobiti strokovno teoretično znanje na vseučilišču, praktično pa na zavodu. Predmeti vseučiliških študij so: anatomija in fiziologija govoril in možganov, v kolikor je to potrebno z ozirom na govor; psihologija govora; anomalije (motenje) govora (jecanje, brbotanje, afazije, agrafije itd.); fonetika; ortofonija; psihoze; anatomija in fiziologija slušal; bolezni in drugi vzroki ter posledice gluhotе; čutila

in njih pomen za dušno in telesno življenje; učni jezik; svetovni jezik (francoščina) in eksperimentalna psihologija in pedagogika. V zavodu naj se kandidat seznaní natančno z metodo in pa z objektom vzgoje in pouka, torej s posebno praktično pedagogiko in didaktiko. V izpopolnitev praktičnega strokovnega znanja se naj dovoli učiteljem po potrebi tudi denarna podpora za proučavanje vzgojnih in učnih pridobitev na inostranskih zavodih.

B) Vzgoja slepcev.

(Minka Skaberné.)

Načrt, ki določa

- a) ureditev zavodov za slepce, pozneje oslepele, slabovidne, slepe gluhonemce, slepce, ki imajo duševne in telesne hibe, to so slaboumni, pohabljeni, epileptični slepci in slepi epileptični bebci;
- b) temeljna načela za šolo slepcev ter
- c) za izobrazbo učiteljstva na teh šolah;
- d) takojšnje mogoče odredbe v tem oziru v Sloveniji posebej.

Moderna oskrba slepcev zahteva nastopne naprave, ki naj omogočijo slepcu potrebno vzgojo in oporo v vseh dobah njegovega življenja, da postane tudi on koristen član človeške družbe ter naprave za one slepce, ki imajo duševne in telesne hibe in ki so stari, revni, onemogli in delanezmožni.

- A) 1. Koedukacijska šola v posebnem vzgajališču, kateri je priklopljen tudi oddelek za vzgojo slepih otrok v predšolski dobi ter delavnica za vsakdanji šoli odraslo mladino z obrtno nadaljevalno večerno šolo.
2. Posebna vrsta šol naj je samostojen oddelek za slabovidne.
3. Učni zavod za slepe gluhonemce.
4. Šola za slaboumne slepce.
5. Učni zavod za telesno pohabljene (v gotovih mejah) in epileptične slepe.

B) 1. Oskrbovalnica z delavnico. Slepci delajo v skupni delavnici ter prejemajo poleg hrane in stanovanja za svoje delo gotovo število odstotkov dobička, ki ga nudi prodaja ročnih izdelkov. Za ceneno dobavo surovin in hitro razpečavanje izdelanega blaga poskrbi vodstvo skupnega doma.

Oskrbovalnice z delavnico so

- a) domovi za slepe moške,
- b) domovi za slepe ženske.

2. Skupna javna delavnica za slepce. Slepci delajo čez dan v skupni javni delavnici in uživajo vse koristi, ki jih nudi taka naprava, kakor skupno orodje, ceneno nabavo surovin in pa hitro in gotovo razpečavanje ročnih izdelkov na debelo. (Centralizacija dela.)

Skupna delavnica in njene koristi ugotovijo slepcu eksistenco v izdatnejši meri, nego je to mogoče v zasebnih delavnicah posameznikov. Ker člani javne delavnice nimajo stanovanja in hrane v skupnem domu, uživajo vso prostost kakor jo imajo normalni, ki niso navezani na bivanje v domovih z določenim hišnim redom, po katerem bi se morali ravnati.

C) 1. Zavetišča za odrasle bolehnne, delanezmožne, onemogle in stare slepce.

2. Zavetišča za težko telesno pohabljene slepe otroke, slepo bebasto in epileptično bebasto deco.

D) Majhni domovi za slepega posameznika, ki se je normalno izobrazil v šoli za slepe. (Hišica za eno posamezno rodbino.)

E) Podporna društva, fondi, ustanove. Podpora je namenjena zlasti onim, ki so si ustvarili

lastno delavnico, a jih ovirajo pri izvrševanju njihovega obrta neugodne socialne razmere.

F) Centralna (osrednja) javna knjižnica za slepe s knjigami v Braillovem črkopisu. S to glavno knjižnico naj so v tesni zvezi knjižnice posameznih zavodov za slepce. Osrednja knjižnica naj ima tudi bogato znanstveno knjižnico v črnem tisku za vidce, ki se pečajo z vzgojo slepcev.

b) Temeljna načela za šolo slepcev.

Šola za slepce misli v prvi vrsti na one, ki so od rojstva slepi in na one, ki so izgubili vid v prvi otroški dobi. Dejstvo, da je vsled izostalih mikov, ki vplivajo na vid, izostalo veliko število predstav, napotuje pedagoga do posebnega učnega postopanja, da s tem vzbudi izostale predstave ali pa preišče in izpopolni one, ki jih je vzbudila domišljija kot nadomestek ter jih napolni z realno vsebino. Vsa energija, ki leži v psihi normalno duševno razvitega slepega otroka, naj se vzbudi k delovanju za sprejem novih predstav. Zato naj preveva učni načrt za šolo slepih ideja šole-delavnice.

Z idejo preosnove šole v šolo-delavnico se je veliko pečal pedagog dr. Kerschensteiner v Monakovem. V mesečni reviji „der Blindenfreund“, ki izhaja v mestu Düren na Nemškem, je za razmotrivanje načrtov šol za slepe zelo priporočljiva in zanimiva razprava o Kerschensteinovi knjižici, katere vsebina je „Pomen novega organizacijskega spisa za moderno izobrazbo slepcev“. V. Bežek, ravnatelj na učiteljišču v Gorici, pravi v svoji knjigi „Vzgojeslovje“, 2. snopič na st. 274: „Bistvo šole-delavnice se tolmači sedaj izvečine kot zahteva in potreba šole, v kateri se učenci napotujejo do samostojnega duševnega in telesnega dela tako, da so vse njih vednosti in spretnosti ne

po učitelju vlite in vsiljene, nego samo pod učiteljevim vodstvom z njih lastno močjo samotvorno in samostojno pridobljene.“ Kerschensteiner priporoča šoli delo v skupinah. Skupini 4—6 učencev je dana skupna naloga, ki jo imajo rešiti po načelu primerne razdelitve v delu. Jeden izvršuje delo, drugi ga v tem podpira, tretji nadzoruje prvega, četrti drugega itd. V gojencih se vzbudi rado- voljnost za vzajemno podpiranje slabejšega, osebna časti- hlepnost se mora podvreči, čut odgovornosti oživi za celotno delo.

Estetsko čuvstvovanje z ozirom na razmere pred- stave v prostoru in popolno primanjkovanje predstav o barvah nedostaje slepcem osnovnih zmožnosti za spreje- manje predstav, ki vzbujajo taka čuvstva in zanimanje za njih gojitev in izobraževanje. Vzgoja k estetskemu čuvstvo- vanju pri onih, ki so od rojstva oslepeli, je mogoča le pri pridobitvi predstav ob zvokih godbe in petja potom sluha. Izobraževanja v raznih glasbenih strokah, prirejanje koncertov goji estetsko čuvstvovanje v visoki meri. Gojitev zanimanja za slovstvo, posebej za liriko in dramatiko potom deklamacij in nastopanje v gledaliških igrah ima visoko nalogo v šoli za slepce in je obenem lepo razvedrilo zanje. Domača glasba, domača poezija naj vzbuja narodni ponos in ljubezen do naroda.

Zelo nadarjeni učenci se izobrazujejo v glasbenih strokah najtemeljiteje ter se priporočajo za sprejem na visoke glasbene šole, kjer se lahko izobrazijo za glasbene učitelje in postanejo ne prereditkokrat veliki umetniki.

Vsak otrok je po svoji naravi zelo dovzeten verskim resnicam, slep otrok pa še prav posebno. Veliko premiš- ljuje, zato je že zgodaj sposoben sprejemati verske nauke. Nравstveno verska vzgoja je zanj največja opora, ko stopi med svet. V verstvu imata polnočutni in slepi največ skupnega, oba vidita isti cilj pred seboj, večno življenje! Poleg raznih teoretičnih predmetov se ozira učni načrt

tudi na praktično tehnične. Uveden je v šolo za slepe rokotvorni pouk, obdelovanje lesa, namreč mizarska in strgarska dela, obdelovanje kovin, posebno železa, oblikovanje z ilovico ali modelovanje in lepljenje. Teoretični pouk je vedno spojen s praktičnim izvrševanjem in vežbanjem; ker le na ta način si more pridobiti slepec jasne predstave. Šola privede tudi njega s samotvornim delom do samostojnosti. Ker tak pouk temeljito goji duševno delo, vzbudi v gojencu veselje za nadaljno samoizobrazbo, vpliva pa nanj tudi tako, da ukrepi v njem nagon gibanja v toliki meri, da se vzljubi tudi njemu ročno delo. Skrbna telesna vzgoja zavzema poleg temeljite duševne vzgoje važno mesto. Telovadba naj vzbuja veselje do gibanja, ki je predpogoj zdravemu razvoju telesa. Veliko časa je odmerjenega orientacijskim vajam v zaprtem prostoru in na prostem. Zelo veliko se pečajo pedagogi z vežbanjem rok in prstov, da dosežejo zanje potrebno mišičevnost in gibkost, ki podpira slepca pri obrtnem pouku. (Handgymnastik.)

Nazorni pouk je uveden kot predmet na nižji in srednji stopnji. Nazornost pri pouku velja kot načelo na vseh učnih stopnjah. Vežbanje tipa, okusa, sluha in vonja pride v poštev pri nazornem pouku.

Čitanje in pisanje v vseh vrstah pisav za slepce.

Z ozirom na težavno pridobitev jasnih predstav je odloženo drugo mesto teoretiško znanstvenim predmetom, kakor računstvu, ki se vežba ponajveč na pamet, nauk o oblikoslovju, zemljepisju in naravoslovju. Zgodovina zelo zanima slepca, učna oblika pripovedovanja prav posebno prija pozornemu poslušalcu. Mnogokrat se še zvišajo zahteve in povzdigne cilj nad onega, ki so si ga začrtale osnovne šole. Prav posebno važna je zgodovina naroda in domovine. Da je pouk uspešen, naj je v vsakem razredu 15—20 otrok. Zavod za slepo dečo naj je strokovnjaški urejeno vzgajališče z internatom, kjer so gojenci

ločeni po spolu, pod strokovnjaškim vodstvom in njegova koedukacijska šola naj je podobna po smotrih, ki jih hoče doseči pri posameznih predmetih, našim nižjim in višjim osnovnim šolam. Njen učni načrt naj je torej prikrojen za 8 šolskih let.

Glede starostne dobe, kdaj naj vstopijo slepi otroci v šolo, ne moremo označiti nikakih določenih norm; to je odvisno od tega, kdaj je oslepel otrok. Obisk šole naj je obvezen. Zavod za slepo deco naj pač ne sprejema na novo nad 20 let starih slepcev, ker bi ti naravno spadali že zaradi svoje predizobrazbe v poseben zavod za odrasle, pozneje oslepele. Učiti se imajo le predmete, ki so tipični za slepce, oziroma tipično obrt. (Pletenje košev, košaric, raznega finejšega blaga, stolov, ščetarstvo, vrvarstvo.)

Vzgajanje od rojstva oslepelih otrok v strokovnem zavodu ni odlašati čez 7. leto. Slepi otroci, zlasti če so zanemarjeni, sodijo na vsak način že v zgodnji otroški predšolski dobi v vzgojevališče, kjer naj se odgajajo v vrtcu s posebnim ozirom na telesni razvoj in zdravje. Prav posebej naj se pečajo vzgojitelji s poukom v delih (Fröblova dela), ki pospešujejo gibkost prstov. Moderna načela ki bodo veljala za vrtce normalnih otrok vobče, se tudi uveljavijo v vrtcih za slepe. Otrok se vadi v kretanju in opravljanju najprimitivnejših del, ki naj jih izvršuje v tej starosti tudi že otrok sam, kakor n. pr. oblačenje, slačenje, česanje i. t. d.

Vsaki šoli za slepe je priklopljena delavnica pod vodstvom mojstrov-strokovnjakov za slepce tipičnih obrtov. V to delavnico vstopi gojenec po dovrstitvi vsakdanje šole. Večerne ure so določene šolskemu pouku. Slepi vajenec ponavlja to, kar se je učil v vsakdanji šoli, poleg tega se uči tudi predmetov, ki so v načrtu naših obrtnih nadaljevalnic, kakor n. pr. blagoznanstva, knjigovodstva, obrtnega spisja i. t. d. Izobrazba v raznih za

slepca primernih strokah obrtnega pouka naj je tako temeljita, da je slepec po dokončani izobrazbi zmožen popolnoma ali vsaj deloma skrbeti sam zase. Ta delavnica naj ima po splošnem obrtnem redu kakor druge javne delavnice pravico izdajati pomočniška spričevala. Slepec si more otvoriti na podstavi tega spričevala, kakor hitro so dani tudi drugi pogoji za to, lastno delavnico in more celo zapustiti zavod, kjer je imel doslej tudi stanovanje in hrano. Ob izstopu je star približno 18—20 let, če se je pričela njegova šolska doba s 7. letom. Akoravno bo imel marsikateri slepec srečo in našel samostojno eksistenco, jih bo še veliko med njimi, ki bodo v svoji prostosti naleteli na posebne nepremagljive ovire, dasi se bodo zelo trudili jih preprečiti. Taki si bodo najrajši poiskali zavetja v posebnem skupnem domu, ki pa ni več vzgajališče, temveč oskrbovalnica z delavnico.

Vsak učni zavod naj ima svojo knjižnico s knjigami v Braillovem črkopisu.

Šolske knjige naj bôdo tiskane v Braillovem črkopisu, knjige za čitanje, ki rabijo le maloštevilno izdajo, naj so rokopisi, vsi v Braillovem črkopisu. Knjižnica naj obsega tudi knjige za vidce, da more učiteljsko osebje skrbeti za svojo nadaljno strokovno izobrazbo.

Učni zavod za slepe naj je na vsak način v glavnem mestu. Bivanje v takem mestu bogato razširi obzorje slepčev, ker nudi marsikaj, česar ni na kmetih. Da je omogočeno gibanje na prostem in uživanje boljšega zraka, naj je učni zavod na periferiji mesta, obdan z vrtom, kjer so tudi nasadi z vrbovjem. (Pletarska obrt.) Kakor hitro je zavod tako obširen, da so lahko poprej naštete dobrodelne naprave posebej, je gotovo odobravati, da se le te ločijo od šole in vzgojevališča za slepo deco. Ako razmere pripuščajo, je dobro, da se ti zavodi, ki nimajo šol, pre-sele na kmete. Za slepo deco, ki biva med letom v šoli v mestu, naj obstoja počitniška kolonija; ta naj nudi

onim otrokom zdravo zavetišče, ki nimajo udobne domačije. Ako kolonije ni, lahko vzame kak usmiljen človek na kmetih slepega otroka na rejo. Stanje slepe dece v vsej državi imajo ugotoviti krajevni odbori, ki so poblaščeni v to od državnega oddelka za zaščito dece. Zdravniki, juristi in pedagogi naj so v prvi vrsti člani omenjenih odborov. Posebni učni zavod naj skrbi za najbolj bolesne, to so slepi gluhonemci, katerih vzgoja se ravna po vzgojnih načelih in učnih metodah, ki veljajo za slepce, posebej za gluhonemce. Ker je slepi gluhonemec navezan le na 3 čute, vonj, okus in tip, je pridobitev predstav o njegovi okolici zelo težavna. Potom tipa je mogoče vplivati polnočutnemu na slepega gluhonemca. Izobrazba je mogoča ob skrbni negi telesa in prirojenih bogatih duševnih zmožnostih. Posrečila se je poleg metode govora s kretanjem tudi metoda glasovnega govora pri občeivanju z drugimi. Uspehi so pač mogoči pri nadarjenih. (Glej Američanko Helen Kellerjevo.) Pri manj nadarjenih so uspehi seveda slabši, vendar so velikega pomena za nje, četudi so še tako majhni. Pouk slaboumnih slepih gluhonemcev je nemogoč. Za take otroke je primerno edino zavetišče.

Slabovidni ne sodijo v zavod, kjer so popolnoma slepi. Meja, ki loči slabovidne od popolnoma slepih, je določena s tem, da oko, ki ne more prešteti prstov v razdalji $\frac{1}{3}$ m, velja za popolnoma slepo.

Vsako večjo zmožnost razločevanja, ki pa vendar ni tako visoka kakor pri normalnemu očesu, označi slabovidnega človeka.

Šole ali vsaj posebni oddelki za slabovidne naj napol nalikuje šolam za slepe, napol onim za normalne. Omenjena šola, oziroma oddelek naj ima popolnoma strokovnjaški značaj, smatra naj se kot pomožni razred.

Pouk naj je individualen, ozira naj se na stopnjo slabovidnosti posameznikov. Ker je treba vid

skrbno čuvati, je ponazorovanje zelo težavno. Gojitev sluha je največje vrednosti, prav tako se ozira na tip in okus.

Vsi učni pripomočki naj bodo tako prirejeni, da vsled njih ne trpi vid. (Na primer: zvezki so debelejše načrtani, večji tisk v knjigah itd.) Izbira učnih pripomočkov je jako važna. Pisanje in risanje kot predmeta stopita v ozadje. Jako primerni poklici za slabovidne so: vrtnarstvo, perutninarstvo, zajčjereja, mlekarstvo, kmetijstvo in tudi tipični poklici za popolnoma slepe.

Pohabljeni slepci in epileptiki se naj vzgajajo v posebnih zavodih, ker ovirajo slepce, ki nimajo telesnih hib.

V vzgoji onih, ki imajo poleg prejšnjih hib še duševne hibe, se ne more govoriti, tu pride v poštev le negovanje telesa. Kaže jih imeti v posebnih zavodih, zavetiščih.

Predpisi o-ustanavljanju naštetih vzgajališč se urede zakonodajnim potom.

c) Izobrazba učiteljstva na šolah za slepe naj je zakonito določena, prav tako določbe glede nastavljanja učiteljstva na šoli za slepe.

Pedagoško didaktičsko vodstvo je poverjeno posvetnemu strokovno naobraženemu ravnatelju, ki naj je priznan pedagog in nad 30 let star ter ima poleg strokovnega izpita v pouku slepcev vse za učitelja osnovnih šol predpisane izpite, poleg tega še tečaj za obrtne nadaljevalnice in za rokotvorni pouk, posluh in zmožnost za glasbo.

Administrativno vodstvo zavoda naj je združeno s pedagoško didaktičskim.

Za učitelja slepcev ali učiteljico za slepce naj je zakonito določena zahteva vseh izpitov, ki so predpisani učiteljem na osnovnih šolah ter najmanj 4 letna službena doba na javnih osnovnih šolah, poleg tega najmanj 1 letno praktično vežbanje v zvezi s teoretiškim naobraževanjem v zavodu za slepe in višji teoretiški znanstveni izobrazbi

na visoki šoli. Praktično vežbanje naj se zvrši na zavodu za slepe v domači državi. Vežbati se je še nekaj časa v kakem zavodu za slepe v inozemstvu. Izobrazbo zaključi tozadevni strokovni izpit. (Ravnatelj se je moral pred svojim izpitom prav tako vežbati na zavodu za slepe in obiskavati predavanja na visoki šoli. Poleg tega je bil primoran si ogledati naprave za slepe v več krajih inozemstva.)

Izobraževanje v zavodu.

1. Dopustijo se le učitelji in učiteljice z usposobljenostnim izpitom za osnovne šole ter najmanj 4 letno službeno dobo na osnovnih šolah z dobro službeno kvalifikacijo.

Prednost imajo oni, ki imajo posluh in zmožnosti za glasbo ter so sposobni poučevati ročna dela in imajo tečaj za rokotvorni pouk oziroma za obrtne nadaljevalnice. Zadnji odredbi veljata za moške. Izobrazba za učitelja (učiteljico) traja eno leto ter obsega izobrazbo na državnem zavodu za slepce in teoretično tudi na visoki šoli.

2. Teoretična izobrazba na državnem zavodu je povečanje in poglobitev splošnega pedagoškega znanja, vpeljava v zgodovino in slovstvo slepskega vzgojeslovja in v metodiko slepskega pouka.

3. Praktični pouk, prisotnost pri pouku pri vseh strokah in razredih zavoda od manjših vaj o poučevanju do samostojnega poučevanja.

Vodstvo enega razreda najpoprej po preteku enega polletja praktičnega pouka.

Sem spada dalje nadzorstvo internata, pri čemer naj si nadzorujoči pridobi poznanje lastnosti slepcev n njihove osebnosti — dalje udeležba pri vajah v glasnem čitanju, pri zabavah, spremljevanju

otrok pri izprehodih, izletih, potovanjih, pomoč v vodstvu slepskih knjižnic in pri delu v oskrbi za poprejšnje zavodove gojence.

4. Izobrazbo vodi ravnatelj zavoda in eden izmed učiteljev, ki izvaja začetnika.

5. Ravnatelj nadzira celo izobrazbo po enotnem od učne uprave odobrenem načrtu. On uvaja izobražujočega se učitelja z uporabo zavodove knjižnice v poznanje virov v zgodovino in slovstvo slepske omike ter v osnove strokovnih znanosti in stavi iz tega v vsakem polletju nekaj ustnih ali pismenih nalog; on uredi načrt o obiskovanju posameznih ur v pouku (hospitacij) in udeležbi v nadziranju internata.

6. Učitelj, ki vodi metodično izobrazbo, se razgovori s hospitantom o osnovi in pouku posameznih strok in predvaja poučne poizkuse. (Hospitacije). Daje nalogo za katehetično obravnavanje učnih vaj in za to potrebna navodila. Ako učitelj, ki uvaja novinca, ni obenem razrednik v razredu, kjer se vrši učna vaja, naj je pri tej praktični vaji prisoten tudi razrednik.

7. Po preteku prvega leta mora napraviti učitelj-gojenec poizkusni nastop pred vodjo, učiteljem, ki ga je uvajal v pouk, in razrednikom. O izidu je poročati učni upravi. Pri tej priliki se mora ravnatelj natančno izjaviti o njegovi zmožnosti za slepskega učitelja ter predložiti pismene naloge kandidatove.

8. Čim so vsi pogoji tekom 1. polletja izpolnjeni, sme nadaljevati svoje praktične in teoretične študije na zavodu. Svoje študije na zavodu izpopolnjuje še posebej na visoki šoli.

9. Teoretična izobrazba na univerzi: pedagogika, psihologija, anatomija in fizijologija čutil s posebnim ozirom na dušno življenje in telesno kakovost slepcev. Sporazum med predavajočim učiteljem in ravnateljem očesne klinike na visoki šoli in ugotovitev učnega

načrta s posredovanjem rektorata zavoda za slepce. — Predložitev tega načrta učni upravi.

10. Specijalni izpit o pouku slepcev in slepstvu se vrši na učiteljišču. Zato mora biti določena posebna komisija, kateri predseduje deželni nadzornik, v čigar področje pripada učiteljišče. Pri izpitu izprašujeta ravnatelj zavoda za slepce in zdravnik za oči klinike, ki je tudi pritegnjen v komisijo. Praktični izpit se vrši na zavodu pod poprej omenjenim predsedstvom. Navzoči so tudi: ravnatelj zavoda, razredni učitelj in tudi še en član učiteljskega zbora.

Pismeni izpit.

1. Domača naloga iz splošnega vzgojeslovja in didaktike ali iz ene pozneje imenovanih tvarin. Seznam uporabljenih pripomočkov.

2. Naloga iz metodike poučevanja slepcev brez pripomočkov pod nadzorstvom.

Ustni izpit.

1. Anatomija in fiziologija čutil, posebno oči, organov čuta sluha, znanje o živcih, o pridobivanju predobč o prostoru, zmožnosti orijentacije, o telesni samostojnosti, o najvažnejših vzrokih oslepljenja, posebnosti telesnega in duševnega razvoja slepcev, zgodaj in pozneje oslepelih, povse slepih in slabovidnih, o posebnosti psihopatičnih, slaboumnih slepcev, o ravnanju s slepimi gluhonemci, o verskih nalogah intelektualne, npravstvenoverske vzgoje in o postopanju, kako vpliva zavod na vzgojo čuvstvovanja, volje in značaja.

2. Metodika posameznih predmetov, vštrevši rokotvorni pouk. Poznanje učil za pouk in sredstev za učenje ter načinov pisave za slepce.

3. Zgodovina in slovstvo slepskega vzgojeslovja. Najnovejše struje o poučevanju, vzgoji in gospodarstvu.

4. Praktični izpit. Poizkušni nastop, katerega mora tudi kandidat izdelati pismeno, dobi to nalogo tako zgodaj, da je mogoče to. Predložiti jo mora komisiji.

Spričevalo izda komisija, v njem je izražen splošen red, prav dober uspeh ali dober, precej dober ali zadosten.

5. Ponovitev izpita je dovoljena enkrat. Izpraševalna taksa naj je 20 K.

Nadaljnje strokovno naobraževanje.

V svrhu nadaljnega strokovnega naobraževanja naj se nudi učiteljstvu prilika za potovanja v inozemstvo ter za to potrebne podpore. Prirejanje skupščin vseh učiteljev, ki delujejo po zavodih za slepe vsaj enkrat na leto pod vodstvom kakega priznanega učitelja strokovnjaka, ki ga določi višja šolska oblast. Skupščina ima namen uveljaviti posamezna načela v občah, ki bi se sicer razblinila popolnoma. V presledkih par let naj bi se tudi vršile skupščine celokupnega učiteljstva po vsej državi. Naloga teh je posvetovanje o stanju šolstva, njegovega nadaljnega razvoja in napredka, oziraje se na gospodarske, kulturne in tudi družabne razmere, v katerih živi slepec. Po činu in plači se uvrščavajo učitelji — učiteljice na zavodih za slepe v razrede, ki jih dosežejo učitelji na višjih osnovnih šolah. Da bi vedno imelo učiteljstvo za slepe dovolj naraščaja in našlo slepstvo dovolj zanimanja, je poverjeno učiteljišču (kjer je v kraju zavod za slepe) seznaniti gojence z metodami, ki se rabijo pri pouku za slepce. V 4. ali 5. letniku naj je za ta pouk odmerjena 1 tedenska ura v enem polletju in sicer samo en semester. Govoriti je o najvažnejših načelih vzgoje in o pouku slepcev ter praktični uredbi takih dobrodelnih naprav. Gojenci naj si pod strokovnim vod-

stvom ogledajo te naprave. Pouk naj vodi strokovno naobrazena učna moč zavoda s' mega.

Ti predpisi se urede zakonodajnim potom.

Takojšnje mogoče odredbe na Slovenskem.

V Sloveniji prav takoj ne bo mogoče izvršiti naenkrat vseh teh velikih nalog, ki so načrtane v razpravi. Skrb za slepce na domačih tleh je šele v povojih. Razen našega meseca novembra 1918 v Ljubljani ustanovljenega vojaškega zavoda za slepce pod vodstvom „Kuratorija za oskrbo slepcev“, še nimamo nobene podobne naprave.

S prevelikimi napravami ne kaže začeti, ker bi to ne prineslo dobrih sadov. L. 1910 je bilo na Kranjskem 342 slepcev, med temi 53 takih, ki bi bili sodili v šole. Omenjenega leta se ni nihče javil nanovo za šolo. Oddaljeni nemški zavodi niso zanimali naših ljudi, dasi je bilo razpisanih več ustanov za preskrbo posameznih slepih otrok. Ugotoviti število slovenskih slepcev na Štajerskem in drugih sosednjih slovenskih pokrajinah ni mogoče, ker kaže statistika podatke posameznih kronovin brez ozira na narodnost.

Pred kratkem je ugotovil naš „Kuratorij za oskrbo slepcev“, vpostavljen od poverjeništvu za socialno skrbstvo, število slovenskih slepcev, ki se nahajajo po tujih zavodih v Linzu, Inomostu, Celovcu, Dunaju in Gradcu. Našel je 14 dečkov — 9 deklic, torej 23 šoloobveznih otrok, 5 moških in 11 žensk, ki spadajo v oskrbovalnico z delavnico oziroma v dom za odrasle slepe.

V ljubljanski hiralnici je krog 20 slepcev, moških in ženskih, ki bi se morali nastaniti v zavetišču. Poleg teh imamo pri nas v oskrbi 24 slepih vojakov, ki sodijo v zavod za pozneje oslepele.

Krajevni odbori, vpostavljeni od državnega oddelka za zaščito dece naj bi takoj ugotovili

število slepcev, ki se potikajo po slovenskih krajih brez vsake izobrazbe oziroma brez posla, brez primernega zavetja. Slepci, ki bi jih krajevni odbori našli, naj se z ozirom na njihove hibe oziroma stopnjo sleposti, šoloobveznost, delazmožnost, oziroma delanemožnost uvrste na skupine, ki bi odgovarjale posameznim kategorijam dobrodelnih naprav, ki so našteje v začetku te razprave pod točkami *A, B, C, D*.

Poverjeništvo za socialno skrbstvo je ugotovilo „Kuratoriju za oskrbo slepcev“ za začetni zavod Kodelijev grad s kapelico in z lepimi nasadi na periferiji Ljubljane. Kodelijev grad je po svoji legi (bližina deželne bolnice, vode) izredno primeren in bi adaptacija poslopja povzročila prav majhne stroške. Preselili bi se tja v prvi vrsti slepi vojaki (zavod za pozneje oslepele), nastanili bi se pa tam še drugi slepci, pred vsemi slepa deca in njena šola. Kodelijev grad v zvezi s kako prestavljeno vojaško barako nudi prostora za dvorazredno šolo, stanovanje za 15 dečkov, 15 deklic in 40 moških, 3 učiteljice, ravnateljsko pisarno, 2 gospodinji, 2 mojstra. Pri gradu je tudi hlev.

Izločeni bi bili le oni slepci, ki spadajo v zavetišče. Začasno lahko ostanejo v hiralnici.

Začasna ureditev šole za slepce.

Po številu učencev kaže začeti z dvorazrednico, in sicer že letošnjo jesen. V začetku ne bo še imela šola potrebnih učil, zlasti ne nemških knjig, katere so rabili otroci do sedaj; slovenskih učnih knjig pa še ni. Pomagali bi si za začetek eventuelno z leposlovnimi knjigami naše novoustanovljene knjižnice za slepe vojake. Največja težava se bo pokazala v tem, da otroci ne bodo znali slovenskega jezika, ker so se mu odtujili v nemških zavodih. Marsikateremu je vcepljeno

sovraštvo do lastnega naroda, zato čaka učitelja jako težka naloga. Ker zavod ne more imeti takoj vseh potrebnih učil, bo poučevanje marsikaterega predmeta otežkočeno, popraviti je ta nedostatek s tem, da se bodo otroci naučili slovenščine, ki je niso zmožni, zlasti slovenskega čitanja in pisanja po Braille-u.

Tak konglomerat, kakršnega bo kazal zavod prvi čas, potrebuje učne moči, ki se je že dalje časa pečala z vzgojo slepcev in ima praktičen pogled v vso organizacijo zavodov za slepce ter ima bogate izkušnje na tem polju, akoravno ji sedaj nedostaje za prihodnost predlaganih zakonito predpisanih izpitov.

Naš „Kuratorij za oskrbo slepcev“ predstavlja usmiljenko sestro Klaro Verhunc, bivšo učiteljico v graškem zavodu za slepce („Odilienblindeninstitut“). Imenovana učiteljica si je iztekla za vzgojo slovenskih slepcev največjih zaslug, prav posebej še po svojem delovanju v vojaškem zavodu. Prav zadnje dneve je odšla z dovoljenjem višjega šolskega sveta usmiljenka, izprašana učiteljica, sestra Teunila Leskovec na praktično izobraževanje na Vidov zavod za slepce v Zagreb. To bi bila druga učiteljska moč. Kuratorij za oskrbo slepcev je odposlal z dovoljenjem višje šolske oblasti potem še sestro na izšolanje v ročnih delih v prav tisti zavod. Ravnateljski posej je poveriti primernemu posvetnemu, nad 30 let staremu učitelju, z bogato pedagoško izobrazbo, z zmožnostmi za glasbo in poznanju slepstva in njegovih nalog, metodičnega pouka pri slepcih. Vse za prihodnost predlagane zakonite predpise glede strokovnega izpita izpolni pozneje. Ravnatelju bod. izročeno pedagoško in administrativno vodstvo cele naprave.

Verouk naj bi se poveril katehetu, ki bi ga slepci res zanimali; naloga slepčevskega veroučitelja je zelo težavna.

Za hišnega zdravnika bi bil jako primeren sedanji predsednik „Kuratorija za oskrbo slepcev“ g. Mavricij Rus, doktor vsega zdravilstva. V boleznih na očeh bi se obračali slepci s svojimi težnjami lahko še nadalje na zdravnika specialista dr. Alberta Botterija ali pa na dr. Dereanija, oba člana „Kuratorija za oskrbo slepcev“.

Dalje je nastavil Kuratorij v vojaškem zavodu potrebne mojstre za posamezne obrti in glasbene učitelje. Kazalo bi te učne moči pridržati, ker so jako uporabne. Sedanji nadzorovalni organ g. Simončič bi bil jako pripraven za opravljanje tajniških poslov v ravnateljski pisarni. Poleg tega bi tudi opravljal v internatu nadzorniško službo pri moških. Usmiljenke so se ponudile prevzeti tudi ekonomijo, kar bi bilo prav primerno.

Kakor hitro bodo slepi otroci glede pouka v gladkem tiru in šola že opremljena s potrebnimi učili, se mora razširiti najprvo v najmodernejšo v 4 razredno potem polagoma v višjo osmo šolo. (Radi raznih bolezni ki jih je prinesla vojska ljudstvu med sedanjo generacijo, se je itak bati, da bo teh betežnikov le vedno več ter se bodo naravno morale razširiti in pomnožiti vse naprave). Medtem naj pa učitelji-strokovnjaki spišejo za slepce primerne učne knjige. Ta učni zavod naj je jedro, iz katerega naj zrastejo vse one naprave, ki morajo biti vsaka zase moderna in vzorna.

Da je, učni zavod ravno v Ljubljani, je kulturnega pomena; ker Slovenci v kratkem dosežemo univerzo v Ljubljani, ima učiteljski naraščaj za slepske šole najlepšo priliko izobraziti se praktično in teoretično na zavodu za slepe, teoretično-znanstveno s posebnim ozirom na zdravilno pedagogiko na visoki šoli. Gojenkam in gojencem ljubljanskega učiteljišča pa je omogočeno ono prvo naobraževanje in zanimanje na polju slepstva ter spoznavanje ureditve takih zavodov, kakor ga predpisujejo določbe za strokovno naobraževanje učiteljstva za IV. oziroma V. letnik

pripravnice. Ta zveza treh kulturnih torišč naj je vir izobraževanja učiteljem, ki posvete vse svoje moči ubogim slepim trpinom v Sloveniji.

Prav taka trojna skupina že obstoja v Zagrebu. Belgrad s takimi učnimi zavodi naj pa predstavlja tretjo. Tako bodo imele vse tri državne skupine pripravljeno novo važno kulturno strokovno izobraževališče.

Te predloge podajam na podstavi izkušenj, ki sem si jih pridobila za časa svojega bivanja na Dunaju, ko sem obiskovala na zavodu „Blindenerziehungsinstitut“ tečaj za pouk slepcev in si ogledala vse tozadevne naprave na Dunaju in v Gradcu ter po strokovnih študijah, ki sem jih rabila za ustanovitev knjižnice za oslepele s knjigami v Braillovem črkopisu.

C) Načelni podatki o vzgoji zanemarjene mladine.

(Franc Povše.)

I. Vzroki zanemarjenosti. — Vzroki so razni. Vendar jih lahko reasumiramo v eno samo glavno skupino, v „pomanjkanje prave domače — družinske vzgoje“.

Pomanjkanje prave družinske vzgoje se čuti, prvič: če otrokom prezgodaj pomrjejo starši in najbližji sorodniki, drugič: če starši ne morejo, ne razumejo, ne marajo otrok pravilno vzgajati, ali jih celo sami zavajajo na neprava pota.

Ne morejo pa starši pravilno vzgajati svojih otrok navadno radi preobilnega dela, radi njihove predolge in ponavljajoče se odsotnosti, radi boleznin in radi bede, v kateri družina živi.

Ne razumejo starši prave vzgoje ker nimajo pojma o njej in se pustijo voditi od slepe ljubezni ali trenutnega razpoloženja. Zato postanejo brezbržni, enostranski, pristranski, krivični in preslepljeni od preveč čutne ljubezni, otrokom vse — tudi kvarno dovoljujejo, že v njih zgodnji mladosti.

Ne marajo starši pravilno vzgajati svojih otrok, ker radi strasti pijančevanja, nezvestobe, delomržnosti i. t. d. ne čutijo več te dolžnosti in nimajo do svojih otrok ne ljubezni ne veselja, pač pa so jim v napotje in v neprestano obsojanje njih živalskega in delomržnega življenja.

Nemalo je končno takih, ki so popolnoma izgubili človeško dostojanstvo, vrednost v stvarstvu in pravico do skupnega življenja s svojimi otroki, ker te namenoma z besedo in dejanjem pohujšujejo in jih tako naravnost odvrčajo od življenjskega cilja.

Ne bo pa preveč in izven pota, če navedem k že omenjenim vzrokom še nekatere, ki okužujejo posebno danes mladino in proti katerim nimajo starši skoro nobene moči.

V prvi vrsti je iz vzgojnega polja vse obsodbe vredna vpeljava, da se po mestih tudi nedoletna mladina izrablja za pocestno prodajanje in vsiljevanje časopisov. Na ta način se vadi mladina brezdelnosti in postopanja ter je priča največjih izgredov.

Ni v skladu z vzgojo, če se šolska poslopja in šolo-obvezna mladina izrablja v politične in strankarske namene. Šola na ta način preneha biti torišče za izobrazbo značajev in samostojnosti, temveč postane v rokah prenapetih in prestrastnih nasilnikov sredstvo in ognjišče podivjanosti.

Končno omenim še kino, javne knjižnice, nesramne noše in izložbe, ki pod krinko neke postavnosti in higijene zastrupljajo dan na dan na stotine mladine.

II. Sredstva vzgoje zanemarjene mladine. — Takim revežem je nujna potreba, družino nadomestiti. To je mogoče v premnogih slučajih edinole s tozadevnimi zavodi. Če zanemarjenost še ni zadela preveč otroka v živo ter ga še ni popačila, tedaj bi tak otrok lahko našel namestnika svoje družine v drugi dobri družini, taki namreč, ki bi čutila ljubezen do tujega otroka in bi ga ne izkoriščala. Skušnja pa uči, da je nalagati tako veliko breme in odgovornost družinam, posebno če imajo tudi lastne otroke, velika težava. Zato pa ostane zavod za večino zanemarenih otrok edino zavetišče. Da bo pa zavod otroku resnično in uspešno nadomeščal starše (družino), naj mu nudi ta vse, kar je otrok v svojih pravih starših izgubil in kar bi mu ti morali nuditi po božjem in človeškem pravu.

III. Lastnosti zavoda za zanemarjeno mladino.

A) Zavod sam ne sme biti že po svoji zunanosti prav nič ječi podoben. Torej preveč z železjem premre-

žena okna, visoke železne ograje, visoko obzidje, rožljanje nabranih ključev, kazniške in pazniške uniforme, preveč vojaški ukazi, temni in strogi obrazi, orožje ob boku, temnice, verige i. t. d., vse to ne spada, če morda izvzamemo zavode z vojaško disciplino in z represivnim sistemom, v noben vzgojni zavod.

B) Ozračje v zavodu naj bo prepojeno s pravim veseljem. Po vzgledu svojih predstojnikov naj gojenci med seboj občujejo veselo in kakor občuje brat z bratom. Zato naj se na igrišču, v šole- ali dela-prostih urah in v navzočnosti nadziralcev čim največ in stanovitno upri-
zarjajo živahne igre s tekanjem, z žogo, na drogu i. t. d.; o teh prilikah ravno pokaže mladina brez prikrivanja svoje nagnenja, napake in svoje dobrine. Da se to veselje še bolj utrdi in vcepi in da se mladina še bolj naveže na zavod, na predstojnike in tovariše in še bolj zaposli, obenem pa dirigirajo njene življenjske sile po pravi poti, v to služijo tudi starosti in letnemu času primerna telesna dela, vzgojne prireditve na domačem odru, petje, godba, telovadski odseki, kratkočasne akademije o priliki godovnih dni predstojnikov in o važnih zgodovinskih, patrijotičnih ali cerkvenih slovesnostih, kakor so dan prvega obhajila, sv. birme i. t. d. Vse to naj se pa zopet po možnosti uporablja vzgojno in sicer takò, da se predvsem daje prednost najboljšim v vedenju in marljivosti.

C) Otrok naj najde v zavodu nato take predstojnike, ki bodo zanj resnični namestniki staršev in Boga, ki bodo zanj delali ne samo radi denarnega plačila, temveč iz ljubezni. Ta ljubezen naj bo tako očita, da jo bo vsak gojenec lahko spoznal že iz njih vedenja in njihovih besed. V tej ljubezni naj se otrok ogreva, da se ne bo čutil preveč tujega med tujimi in da čimprej vzljubi življenje v zavodu.

D) Veselo razpoloženje v zavodu, ki naj ga vzgojitelji vedno netijo osebno in po mladini, ki je k temu že

naravno nagnjena, in pa domače in ljubeznivo kramljanje in razgovarjanje predstojnikov o prostem času z mladino, kaj hitro rodi zaupanje otrok do svojih predstojnikov. V tem zaupanju ravno tiči najvažnejša pridobitev in podlaga za zdravljenje in nadaljno vzgojo. To zaupanje naj si pa predstojniki tudi ohranijo! Zato naj se ogibljejo očitanja preteklih zablod, javnega žigosanja napak posameznikov, prenagle grozitve in sodbe. Slabega namena naj do skrajnih mej ne vidijo, marveč velikodušno opravičujejo, kar se sploh opravičiti da. Tukaj najde katehet prelepo polje za svoje delovanje, ki naj izpolni svojo važno nalogo, da kar najhitreje naseli v gojenčevo dušo blagodejni mir in zadovoljno razpoloženje ter isto skuša pri mladini tudi ohraniti s pripomočki, ki mu jih daje v izobilju na razpolago vera in dušnopastirska skušnja.

E) Po vzgledu dobrih in skrbnih staršev naj bodo tudi vzgojitelji zanemarjene mladine brezmejno požrtvovalni. To čednost težko kupimo za denar, ker je le sad nadnaravne ljubezni, katera pa napravi vzgojitelja po besedah sv. Frančiška Saleškega vse — vsem — omnibus omnia factus.

Požrtvovalnost zahteva od vzgojitelja vedno nadzorstvo, s katerim že naprej zabrani in odvrne padce in prestopke. Od tega postopanja ravno čudoviti uspehi največjih ljubiteljev mladine, v tem don Boskov preventivni sistem.

Zanemarjena mladina je kakor oni mali otroci, katerih ne morejo matere niti trenutno prepuščati samih. Odtod tista požrtvovalnosti polna zahteva, da naj bo vzgojitelj vedno pri mladini; z mladino je tedaj ponoči in podnevi, v šoli in izven šole, pri igri in molitvi, doma in na izprehodu, pri obedu in učenju, v veselju in žalosti, v zdravju in bolezni.

To nepretrgano in zato skrajno požrtvovalno nadzovanje mora trajati do one dobe, v kateri prične mladina

jasno uvidevati, kaj je človek vreden pred Bogom in javnostjo, dokler dobro in stalno ne čuti v sebi človeške časti, dokler zadostno ne pojmuje svojih stanovskih dolžnosti, skratka: dokler se ji zadostno ne utrdi značaj.

F) Pri vzgoji zanemarjene mladine pa poleg potrebnih vzgojiteljevih lastnosti, kakor so: pravičnost, nepristranost, veselo razpoloženje, nerazburljivost i. t. d. učinkuje še posebno usmiljeno sočuvstvovanje.

Ta lastnost nalaga učitelju, da kar najmanj sega po kazni, da z opominjevanjem ne ponižuje in ne sramoti gojenca, da se vedno s sočutjem zanima za še tako malenkostne gojenčeve doživljaje, da raje prosi kakor zaukazuje in ne čaka, da bi se užaljeni gojenec vrnil k njemu, temveč gre v potrebi sam za njim in skuša prepričevalno vplivati nanj. Sočuvstvovanje nadalje nalaga vzgojitelju, naj se radi neuspehov ne utruji in ne omaga, temveč vedno mirno in stanovitno ponavlja svoje želje, prošnje, opomine in šele v skrajni sili, ko se je poprej dobro prepričal o gojenčevi krivdi in njegovem slabem namenu in je o tem prepričal tudi gojenca samega, sega, in sicer stopnjevaje, po primerni kazni.

G) Kakor se skrbni oče z ljubečo materjo večkrat posvetuje o vzgoji svojih otrok, tako naj se vsak mesec vsaj enkrat zberejo nadziratelji in učitelji, ter ugotovijo zdravje, nadarjenost in nagnjenost svojih gojencev. Na tej podlagi naj presoajajo gojenčevo vedenje, uspeh v šoli in napredek v čednosti. Prestopke in napake ene ali druge vrste naj predstojnik zaznamuje v to določeno knjigo opazovanja.

Ko pa predstojnik vsakega gojenca posamezno seznanj z opazkami, naj deluje prav očetovsko in prijateljsko, da gojenec tega ne bode vzel v zlo, v karanje, v kazen, temveč bo rad pri tej priliki podane mu nasvete vpošteval in skušal svoje življenje po njih ravnati.

H) Drugo, tudi zelo močno sredstvo pri vzgoji zanemarjene mladine je nekak obračun gojenčev s svojim predstojnikom. Gojenca namreč predstojnik povabi ali pokliče enkrat ali dvakrat na mesec k sebi v sobo ali na izprehod in se ž njim pogovarja, kakor starši, kadar otroka obišejo. Vpraša ga po zdravju, hrani, obleki, po učenju, njegovih željah, njegovem posebnem nagnenju, itd. Predstojnik ga pri obračunu nič ne kara, temveč prav prijateljsko svetuje in pomaga iz zadreg in težav. Pri teh obračunih predstojnik, ne da bi najmanj navajal gojence na denuncijantstvo, izve za zelo važne podatke, koristne za nadaljno vodstvo zavoda in gojencev, ker tudi pri zanemarjeni mladini igra individualnost zelo pomembno vlogo.

I) Poleg že imenovanih pripomočkov pride pri vzgoji zanemarjene mladine v poštev tudi pouk o lepem vedenju. Ta pouk naj bi prišel na vrsto vsaj enkrat na teden. Vedna navzočnost nadziralcev naj pa omogoči praktično izvajanje naučene teorije.

Č) Skrbstvena vzgoja mladine.

(Adolf Sadar)

Socijalne razmere sedanjega časa so tako žalostne, da se število mladine, ki je potrebna posebne skrbstvene vzgoje, vedno množi. Potrebni so v odvrnitev tega zla razni zavodi; seveda predvsem potreba pa, da se pazi z veliko skrbjo na to, da se mladina ne zanemarja.

I. Zaščita dece. To potrebo je spoznala naša država in ustanovila v to svrhu „državni oddelek za zaščito dece“, kojega prva naloga je: skrbeti za dobro duševno in telesno vzgojo mladine v državi sploh. Ustanoviti hoče v ta namen po pokrajinah oblastvene, okrožne in krajevne odbore.

Najbolje se spozna mladina ravno v šoli, zato naj bodo poleg staršev glavni faktorji v teh odborih učitelji in drugi vzgojitelji. Tudi predsedniki oziroma voditelji in nadzorniki osrednjih in okrožnih odborov naj bodo izkušene pedagoško izobražene osebe, ki poznajo dobro razne skrbstvene zavode, naprave in vzgojevališča. Najboljši bi bili taki, ki so se že sami s tem pečali.

II. Delovanje mladinskih odborov si predstavljam takole: V krajevnem odboru so poleg vzgojiteljev tudi matere iz vsake vasi oziroma dela vasi (v mestih iz dela mesta). Krajevni odbor ima nalog, da vsak slučaj slabe vzgoje (četudi dotični otroci še niso šolo-obvezni, da morda celo v najnežnejši mladosti), ki ga opazijo, natančno prouče in skušajo od pomoči bodisi s poukom rediteljev, bodisi z oddajo otrok v varstvo in vzgojo drugim, n. pr. v razna zavetišča i. dr. sredstvi. Pri tem pa ne pridejo v poštev le sirote, rejenčki in nezakonski otroci, temveč vsi, tudi zakonski otroci, ako se opazi, da starši njih vzgojo zanemarjajo ali da je njih vzgoja pomanjkljiva

ali neizdatna. Ako odredbe krajevnega odbora ne pomagajo, treba tak slučaj naznaniti okrožnemu odboru, ki sklepa potem, kam je takega otroka oddati. Ker se bodo pripetili slučajji, da bo treba kakega otroka nemudoma vzeti pod streho, dokler se ne odda v določeni zavod, bo treba v prostorih okrožnih odborov povsod imeti nekako zavetišče oziroma zbirališče, kjer bo ta mladina pod dobrim nadzorstvom. Osrednji odbori bi le nekako vodili in nadzorovali okrožne in krajevne odbore, jim pomagali in jih podpirali.

Dosedanje posle sirotinskih svetov, ustanovljenih od sodišč, bi lahko prevzeli krajevni odbori v svoj delokrog, društva za varstvo mladine bi se pa nekako priklopila okrožnim odborom. Tako bi ti odbori za zaščito dece skrbeli v prvi vrsti za varstvo in skrbstveno vzgojo mladine in sodiščem bi ostalo le pravno varstvo mladine.

III. Kdaj naj se odda mladina v skrbstveno vzgojo?

1. Kadar starši svoje dolžnosti zanemarjajo ali svoje pravice zlorablajo in je vsled tega ali vsled nepoštenega in nemoralnega vedenja staršev skrbstvena vzgoja potrebna, da se otroci ne pokvarijo.

2. Kadar je vzgoja staršev in drugih vzgojiteljev oziroma tudi šole neizdatna in brezuspešna in je potrebna skrbstvena vzgoja, da se mladina ne zanemari.

3. Kadar učini nedoletni kako po zakonu kaznivo dejanje in je potrebna skrbstvena vzgoja, da se če mogoče poboljša ali popolnoma ne zanemari.

Skušnja pa uči, da je mnogokrat glavni vzrok zanemarjenja tudi duševno nagnenje (psychische Anlage). Tako nagibajo k zanemarjenju posebno imbecilni, ki so nekoliko duševno zaostali, epileptiki in psihopati. Ločiti je torej:

1. normalno-moralno pokvarjeno dečo t. j. ono, ki se je zanemarila le vsled pomanjkljive ali slabe vzgoje, oziroma bila zapeljana po slabi družbi;

2. nekoliko duševno zaostali otroci z etičnimi napakami in

3. psihopatična t. j. ona omladina, ki sicer ne kaže nikake duševne bolezni, posebno ni nič duševno zaostala, pri kateri je le opazati marsikake bolestone duševne pojave, posebno glede raznih občutkov (n. pr. slaba volja oziroma brezvoljnost, hitra izprememba razpoloženja, močni nepremagljivi afekti itd.)

IV. Spoznanje duševnega stanja mladine. Da se more taka duševna abnormalnost spoznati in presojeti, treba je, da se seznanj vzgojitelj z moderno in zdravilno pedagogiko. Dr. Ervin Lazar, vodja zdravilno-pedagoškega oddelka na univerzitetni otročji kliniki na Dunaju, strokovnjak na tem polju (bil je mnogo let hišni zdravnik največjega avstrijskega vzgojevališča v Eggenburgu) trdi, da je znanost, ki mora biti, podlaga vsej skrbstveni vzgoji, zdravilna pedagogika. Zdravilni pedagog je vsak, ki se je zdravilne pedagogike učil in zna njene nauke uporabljati. Jeli dotični zdravnik ali ne, to je stranska stvar. Ločila se bosta morda le v tem, da se bo zdravnik natančneje lotil diagnoze, učitelj in vzgojitelj pa bolj terapije, torej bistvene zdravilne vzgoje. Pri skrbstveni vzgoji mora imeti zdravilni pedagog glavno ulogo. Na našem novem vseučilišču se bo gotovo tudi ta veda predavala in ta predavanja bi morali poslušati oni vzgojitelji, ki se nameravajo posvetiti skrbstveni vzgoji. Na učiteljskih pa bi se poleg higijene morali podati gojencem vsaj temeljni pojmi te vede, da more učiteljstvo potem v svojem poklicu s tako mladino prav postopati in preskrbeti, da pride taka mladina pravočasno v primeren zavod.

V. Opazovališča. Dosedaj so sklepala o tem, jeli naj se odda otrok v skrbstveno vzgojo, največ sodišča, kar je pa zelo pomanjkljivo. Preden sodišče zve za pokvarjenost kakega mladostnega, je že davno prepozno in otrok že popolnoma zanemarjen. Ako se bo dalo v tem

oziru več pravice šolam in krajevnim oziroma okrožnim mladiskim odborom, bo bolje.

Da se pa z gotovostjo dožene, je li potrebna za kakega otroka skrbstvena vzgoja in kake vrste, bi bilo ustanoviti v deželi poseben zavod, t. zv. opazovališče (Beobachtungsstelle), ki bi pod vodstvom zdravnih pedagogov in zdravnikov-specijalistov po skrbnem opazovanju v 4 do 6 tednih spoznalo otrokovo duševno stanje in moglo otem odločati.

VI. Mladinska sodišča. Ta opazovališča bi morala na vsak način preiskati vsakega mladoletnega, ki se pregreši zoper zakone in pride „v roke pravice“. Bodisi da je kriva kaznjivemu dejanju zanemarjena domača vzgoja in slaba tovarišija, ki ga je k dejanju zapeljala, bodisi njegovo bolešno duševno stanje, dostikrat tudi oboje skupaj — je v vsakem slučaju rzsodba, ki mu pritisne za večne čase pečat sramote na čelo, nekaj krutega. Tudi v drugem oziru je za deco bolje, da se kolikor mogoče dolgo ne seznanj z zapori in ječami. Ne le da je v družbi „starih gadov“ izpostavljena še hujšemu zapeljevanju in pohujšanju, temveč rodi se v teh mladih „bolestnih“ dušah tudi nek napačen ponos. Bahajo se naravnost s tem in so ponosni na svoje čine in težko jih je mogoče zopet na pravo pot spraviti, če se enkrat porodi v njih dušah ta občutek. Zato je zahteva po posebnih mladinskih sodiščih, pri katerih naj bi sodelovali tudi pedagogi in zdravniki, zelo upravičena. Dokler se življenjskih razmer mladostnega obtoženca in njegovega duševnega stanja natančno ne pozna, bi se ga sploh ne smelo soditi.

Preiskovalni zapor, in če bi bil obsojen tudi v drug zapor, bi moral dotičnik prestatl v kakem vzgojevališču, nikdar v ječi ali drugih zaporih. Sploh bi pa morda več kakor zapor koristila oddaja dotičnika v skrbstveno vzgojo.

Razen tega bi se morale gojencem skrbstvenih zavodov, ki se poboljšajo, zbrisati vse sodnijske in policijske kazni ter njih posledice.

D) Vzgojevališča za zanemarjeno mladino.

(Adolf Sadar)

I. Razdelitev skrbstvenih vzgojevališč: Če bi se hotelo ustreči vsem zahtevam, ki jih stavijo izkušeni vzgojitelji in zdravniki raznih vzgojevališč, bi bilo treba iste deliti v več vrst, ločenih po spolu, starosti, duševnem in telesnem razvoju gojencev, in sicer:

1. za normalne:
 - a) do 14. leta,
 - b) od 14. — 18. leta,
 - c) od 18. leta dalje;

2. za abnormalne:
 - a) malo nadarjene (slaboumne — Schwachsinnige),
 - b) za psihopate in
 - c) za telesno pokvarjene (pohabljenice, slabiče, nepolnoumne (Nichtvollsinige)).

Taka razdelitev bi bila vzorna.

Skušnja pa uči, da se lahko gojenci, ki so le malo nadarjeni ali le malo psihopatični, lahko skupno vzgojujejo z normalnimi (resolucija skrbstvenih vzgojiteljev v Rostocku leta 1910 in Monakovem leta 1911.) Na vsak način pa je izločiti težje psihopatične gojence, ki bi se morali vzgojevati v posebnih zdravilno-pedagoških zavodih, ki bi bili priklopljeni kakemu zdravilišču.

Z ozirom na to bi se naj delilo vzgojevališča saj takole:

1. v deška (dekliška) vzgojevališča za otroke do 14 leta,

2. v deška (dekliška) vzgojevališča za otroke od 14 leta.

in 3. v deška (dekliška) vzgojevališča za psihopate manj nadarjene in pohabljenje.

II. Naša vzgojevališča. Sedaj imamo v Sloveniji za zanemarjene dečke 2 vzgojevališči, za deklice pa nimamo nobenega. Deški vzgojevališči sta:

1. na Rakovniku pri Ljubljani pod vodstvom čč. o. o. Salezijancev za dečke do 14. leta in

2. deželno vzgojevališče v Ljubljani za dečke od 14. leta dalje.

Vseh vzgojevališč, ki sem jih omenil v I. odstavku, tudi ne bo mogoče kar tako ustanoviti, temveč le polagoma, zato predlagam, da se za prvi začetek o poslopiju, kjer je sedaj nastanjeno deško deželno vzgojevališče, ustanovi vzgojevališče za dečke in deklice. Prisilna delavnica se namerava itak opustiti, lega poslopja je zelo ugodna in tudi prostori bi bili, če se poslopje nekoliko preuredi, dovoljni in pripravi. Res da ni posebno vzorno, da sta deško in dekliško vzgojevališče tako blizu skupaj, vendar bi bil po preureditvi poslopja, in ker je trakt poslopja, ki naj bi se v njem nastanilo dekliško vzgojevališče, ločen od deškega vzgojevališča, vsak medsebojni stik pri pazljivem nadzorstvu skoro nemogoč.

Poudarjam le dvoje:

1. da bi bil to le prvi začetek, kakor sem že zgoraj omenil in bi se moralo misliti na prilično ločitev obeh zavodov in

2. da nikakor ne kaže v tem oziru čakati, temveč čimpreje kaj ukreniti, da rešimo zanemarjeno mladino, obvarujemo drugo mladino pred njenim pohujšanjem in ljudstvo pred škodo, ki jo more napraviti.

Potreba časa nam bo pač kmalu pokazala, kako naj se stvar nadalje razvija. Glede ureditve teh vzgojevališč predlagam sledeče

III. načelne točke:

1. Namen vzgojevališč je, pospeševati nravno in versko vzgojo oddanih mladostnih, šoloobvezne poučevati po predpisih veljavnih za ljudske šole in jih vrhtega uriti in krepiti z rokotvornim delom ter z delom na vrtu in polju, druge pa poučevati v kakem delu, ki je primerno njih zmožnostim in jim bo v poznejšem življenju donášalo zaslužka.

2. V vzgojevališča se sprejemajo le nedorasle mladostne osebe do dopolnjenega 18. leta življenja in sicer:

a) kadar je oddajo odredila deželna vlada (oddelek za socialno skrbstvo oz. oblastveni odbor za zaščito dece);

b) kadar je oddajo izvršiti na predlog zakonitih zastopnikov in s privolitvijo ali po sklepu varstvenega oblastva, če se je prej doseglo sporazumljenje deželne vlade glede prevzetja in pokritja oskrbnih stroškov;

c) kadar sodišče odredi, da je kako tako osebo radi tekoče kazenske preiskave ali radi nepokorščine začasno oddati v vzgojevališče, če pritrđi deželna vlada;

č) v vzgojevališče se po odredbi deželne oblasti sprejemajo oni mladoletni, ki so bili v kakem drugem vzgojevališču, pa se še niso toliko poboljšali, da bi se mogli izpustiti, ali tam ne ostanejo, temveč uhajajo;

d) je nedoletne osebe oddati v vzgojevališče tudi v ta namen, da prestanejo prisojeno jim kazen zaprtja.

3. Pri sprejemu v zavod je treba, da vsako mladostno osebo zdravnik-strokovnjak natančno preišče ne le glede telesnega zdravja sploh, temveč posebno glede njih duševnih lastnosti; zelo abnormalnih in telesno pohabljenih naj se ne sprejema, ker le ovirajo vzgojo drugih.

4. Opravilo gojencev in gojenk. Šoloobyezne gojence (gojenke) je poučevati po predpisih veljavnih za ljudske šole in jih vrhtega uriti in krepiti z rokotvornimi deli in z delom na vrtu in polju. Starejše pa je po njih zmožnosti, in osebnosti praktično in teoretično vežbati v raznih rokodelskih obrtih (deklice v ženskih ročnih delih, šivanju itd.) oziroma uporabljati jih pri poljskem in vrtnem, deklice pri gospodinjskem delu v zavodu. Za gojence, ki se uče obrti, bodi v zavodu obrtno-nadaljevalna šola v 3 oddelkih, ki odgovarjajo pripravljalnemu I. in II. razredu obrtno-nadaljevalne šole, za deklice pa gospodinjska šola. Skrbeti je za zdrav in čvrst duševni in telesni razvoj gojencev in gojenk.

5. Delo, ki ga opravljajo, bodi v prvi vrsti pouk, da se jih izvežba ali vsaj predizobrazi za spretne rokodelce, poljedelce in vrtnarje, deklice pa za spretne služkinje oziroma šivilje. Nikakor se ne sme gledati le na to, da bi zavod imel od gojencev (gojenke) kako korist, temveč na to, da imajo gojenci in gojenke čim več koristi od zavoda.

6. Delavnice morajo biti moderno urejene, kakor delavnice zunanjih mojstrov, in gojenci se morajo vežbati v vseh strokah svoje obrti, ne le enostransko; kjer treba morajo biti delavnice tudi s potrebnimi stroji opremljene. Razen običajnih čevljarskih in krojaških, naj se ustanove tudi delavnice za druge obrti in sicer čim več gojencev, tem več in različnih obrtnih delavnic.

7. Za obrtni pouk in nadzorstvo gojencev je treba namestiti spretne in dobro plačane mojstre in pomočnike. Mojstri morajo imeti pravico izdajati gojencem postavno veljavna spričevala, da se jim čas učenja v zavodu vštéje pri vsakem mojstru, če se pa obrti v zavodu izuče, tudi učna spričevala. Razentega morajo biti tudi mojstri če le mogoče toliko izobraženi, da poučujejo lahko strokovno risanje za svojo obrt.

8. Drugih samo mehaničnih del (kakor n. pr. izdelovanje papirnatih vrečic, krpanje vreč, pletenje slamnatih predpražnikov itd.), ki pravzaprav ne zaslužijo imena delo, ne smejo osobito starejši gojenci (gojenke) nikakor opravljati. Sploh posebno za starejše (nad 14 let) ni še zadosti samo, da se jih zaposli, temveč treba je vendar misliti na to, da se jih izvežba v kakem delu, ki si bodo ž njim v življenju svoj kruh služili, da jim čas bivanja v zavodu koristno poteče.

9. Tudi se ne sme obrtnih vajencev kar po cele mesece uporabljati za poljska in druga dela, ker na ta način zanemarjajo obrt.

10. Zanesljive gojence (gojenke) se sme dati tudi mojstrom izven zavoda v uk oziroma v službo; ker pa mojstri v mestu težko in neradi sprejemajo gojence na hrano in stanovanje, naj bi dobivali to v zavodu.

11. Izpust gojencev. Kadar se iz vedenja gojencev lahko sklepa, da so se poboljšali, tedaj se jih pogojno odpusti. Šoloobvezne se lahko ob ugodnih domačih razmerah odpusti zopet domov; če so pa že 14 let stari ali v 14 letu, tudi v uk h kakemu rokodelstvu oziroma v službo. Starejše se odpusti v uk h kakemu mojstru, kjer se nadalje uče obrti, ki so se je že v zavodu učili, oziroma h kakemu gospodarju ali vrtnarju, če so v zavodu ta dela opravljali. Zavod pa jih ima še vedno v svoji oskrbi, plačuje zanje če treba učnino, jim nabavlja potrebno obleko in jih nadzoruje. Kakor hitro pa se kak gojenec (gojenka) zopet pregreši, ga pozove vodstvo takoj zopet v zavod nazaj. Pogojni odpust je poleg drugih najizdatnejše vzgojno sredstvo.

12. Dokler nimamo razdeljenih vzgojevališč (v smislu I. odstavka), bi bilo treba gojence in gojenke deliti z ozirom na starost in zanemarjenost v več skupin.

13. Vodstvo zavoda se mora izročiti izkušenemu pedagogu, ki se je s skrbstveno vzgojo že pečal in pozna razne

zavode ter ima učno sposobnost za ljudske šole. Dati se mu mora prilika in sredstva, da si ogleda in prouči tudi druge take zavode in izpopolni tudi v moderni pedagogiki in zdravilni pedagogiki. On mora biti v vseh zadevah popolnoma neodvisen, nekak oče gojencu in gospodar hiše, ker v slučaju najmanjše odvisnosti nima potrebnega ugleda ne pri gojencih, ne pri osebju in mu je vzgoja le otežkočena.

14. Druga važna in nepogrešljiva oseba v zavodu mora biti zdravnik, najbolje strokovnjak psihijater. Njegova naloga bi ne bila le zdraviti obolele gojence, temveč jih pri sprejemu in tudi pozneje večkrat natančno preiskovati posebno njih duševno stanje in dajati navodila, kako treba ž njimi postopati. On bi moral biti v vednem stiku z vzgojitelji, ki mu javijo vse posebnosti, ki jih opazijo pri gojencih (gojenkah); v skupnih posvetih bi se potem obravnavali posamezni slučajji in sicer vzgojitelji iz vzgojnega, zdravnik pa iz zdravniškega stališča. Tako bi veliko pripomogel k pravilni vzgoji in si tudi v svoji stroki pridobil mnogo bogatih in zanimivih izkušenj. Pedagogika in zdravniška veda bi se na ta način izpopolnjevali.

15. Za pouk in vzgojo bi bilo treba nastaviti tudi potrebno število starejših izkušenih učiteljev (oz. učiteljic), usposobljenih za ljudske šole, in kateheta kot hišnega kurata. Izmed učiteljstva naj bi prišli v poštev v prvi vrsti dobri vzgojitelji, ki so ali muzikalično naobraženi, ali dobri telovadci in usposobljeni za pouk v obrtno-nadaljevalnih šolah. Preden se stalno nameste, naj bodo nekaj časa le začasno prideljeni, da se seznanijo z ustrojem zavoda in če mogoče tudi drugih skrbstvenih zavodov. Ko pa dobimo, svojo univerzo naj si izpolnijo tudi svoje znanje s tem, da poslušajo predavanja o moderni pedagogiki in zdravilni pedagogiki (Heilpädagogik). Ko se razmere popolnoma uredi, morajo pred posebno komisijo napraviti pred stalno namestitvijo izpit usposobljenosti za

vzgojo in pouk zanemarjene mladine. Za prefekta bi bilo umestno nastaviti pri dečkih kakega upokojenega učitelja oziroma izobraženega invalida.

16. Učiteljstvo in katehet bi ne poučevali samo svojih predmetov v šoli, temveč bi morali tudi sicer sodelovati pri vzgoji in nadzorovanju gojencev (gojenk). Zato naj bi se z ozirom na težavni posel in obili trud uvrstilo vzgojevališče med one zavode, ki so naštetih v § 12. naredbe deželne vlade za Slovenijo št. 361 in določilo zanj plače učiteljev meščanskih šol. Tudi naj bi imeli po možnosti vsi vzgojitelji stanovanje v zavodu oziroma uradniškem poslopju istega.

17. Nadzorovalno osebje poučuje vodja in drugi vzgojitelji v posebnih konferencah o pravilni vzgoji in obravnava ž njimi posamezne slučaje. Zato mora vsak nekaj časa prakticirati, preden se namesti, da se spozna, če bo za ta posel sposoben.

To naj bi bila splošna načela, na katerih podlagi naj se izdela za zavod natančen statut in hišni red, ki ju potrdi deželna vlada.

E) Pomožna šola za manj nadarjene.

(Anica Lebarjeva.)

Izkušnja je pokazala, da obvaruje pravočasna strokovna in praktična izobrazba manjnadarjene intelektualnega in moralnega propada, ker jim omogoči samostojno, deloma prav srečno življenje na podlagi dela. Vzgoja, posebna vzgoja manjnadarjenih ni le zahteva človečnosti, humanitete, krščanske ljubezni do bližnjega, nego tudi socialna dolžnost, ki prinaša tudi dokaj koristi. Te izkušnje so bile povod, da so se v zadnjih letih pred vojsko skoro po vseh državah ustanavljale in množile pomožne šole za manjnadarjene ter se tudi v svoji notranji organizaciji zelo izboljšale.

Pomožna šola je šola za manj in slabonadarjene otroke, ki vsled nezadostnega duševnega razvoja ne morejo slediti pouku na ljudski šoli, vendar so sprejemljivi za pouk in zmožni slediti individualnemu, posebno urejenemu pouku. Vsled duševne in pogosto tudi telesne nerazvitosti in deloma tudi vsled zanemarjene domače vzgoje jim manjka prav mnogo onih predstav in zaznav, ki jih običajno normalni otroci že prinesejo v šolo. Ta zaostalost pa je ravno vzrok, da ne morejo slediti niti prvemu pouku. Ker pa pouk na najnižji stopnji ljudske šole ni toliko individualen, da bi se mogel učitelj trajno baviti s posamezniki, ti slabiči ostanejo izven vzgojnega vpliva skupnega pouka ter kot za prestop nesposobni zaostanejo v razredu. Vendar ostanejo tudi drugo leto na isti stopnji kot prvo leto. Ker tedaj ti otroci ne spadajo k skupnemu pouku v ljudski šoli, je treba njih slabotne in zaostale duševne zmožnosti izrabiti, razvijati, dvigniti potom izbranega pouka, ki ga nudi pomožna šola.

Svojo nalogo vidi pomožna šola v tem, da vzgoji otroke v koristne, delavne člane človeške družbe z ljubeznipolnim, a trdnim redom, z elementarnim praktičnim poukom, s katerim vpliva na srce in čut, zbuja samostojnost, samozavest in spoznanje za potrebo reda in dolžnosti, vpliva na voljo, da se oprime le dobrega ter priobči svojim gojencem najpotrebnejša znanja za življenje. Središče je verskonravna vzgoja. Sploh je vzgoja glavni namen, pouk je le sredstvo v njeno dosego ter ima vzgoja prednost pred priobčevanjem vsega znanja. Treba pa je starše sprijazniti z dejstvom, da je šola vzgojevalnica; saj so doslej videli v njej le učilnico in merili njeno delo le po učnih uspehih.

Vzgoja in pouk sta urejena primerno naravi manj nadarjenih otrok, katerih duševno delovanje se naslanja izključno le na realne stvari, torej praktično.

V pomožno šolo niso sprejeti:

- a) popolni bebeci (imbecilni in idijoti),
- b) slepi, gluhonemi in epileptični,
- c) nravno pokvarjeni,
- d) normalni, -ki so le vsled vnanjih vzrokov zaostali v pouku.

Sprejem v pomožno šolo pride šele tedaj vpoštev, ko je otrok eno leto brezuspešno obiskoval ljudsko šolo.

Za sprejem določajo: zakoniti zastopniki otrok in voditelj ljudske šole v sporazumu z razrednim učiteljem otrokovim.

Neposredno določi sprejem v to odločena komisija, h kateri spadajo: okrajni šolski nadzornik kot predsednik, šolski zdravnik, voditelj pomožne šole, strokovni učitelj (učiteljica),

voditelji šol, iz katerih otroci prihajajo, ali dosedanji razredni učitelji otrok.

Ta komisija ugotovi stopnjo otrokovega razvoja z ozirom na razumevanje, spoznavanje, govor in šolsko znanje. Obenem se tudi poizvedo posebnosti v otrokovem razvoju, o boleznih in okolnostih, ki bi dale sklepati na vzroke otrokove zaostalosti. Ti podatki se vpisujejo v sprejemni popisovalni zapisnik, ki je običajen na pomožnih šolah.

Takse za to preizkušnjo ni.

Sprejem se vrši le začetkom šolskega leta in velja tudi za vsa nadaljnja šolska leta.

Obisk pomožne šole je za sprejete otroke obligaten, ker nadomešča obisk ljudske šole.

Število učencev v posameznih razredih je vsled individualnega pouka omejeno. Učni moči se prideli največ 15 učencev.

Predmeti (učni) pomožne šole so isti kot v ljudski šoli, le da je rokotvornemu pouku, telovadbi in gibanju na prostem odmeriti več pozornosti.

Vprašanje učnega načrta za pomožne šole je zelo težavno. Oficijelnih normalnih učnih načrtov za pomožne šole ni. Vsaka pomožna šola ima poseben načrt, ki se ravna po posebnih zahtevah iste šole. Učni načrt za ljubljansko pomožno šolo je le provizoren. Sestavljen je po vzorcu dunajskih, graških in solnograškem učnem načrtu. Odobrila ga je okrajna učiteljska konferenca dne 25. maja 1911. (Glej prilogo!)

Smoter pomožne šole je minimalnejši kot oni ljudske šole. Ko ljudska šola daje svojim učencem vsestranskega osnovnega znanja, da se morejo na podlagi tega zanimati za vse javne ideje in po dobljenem

znanju umevajo tudi vsa življenjska vprašanja, ki jih sedanja doba tako mnogovrstno zastavlja ter jim je na podlagi te osnovne izobrazbe odprta pot tudi do višje izobrazbe, se mora pomožna šola zadovoljiti s tem, da posreduje svojim učencem potom kar največ mogoče nazornega pouka vsaj nekoliko razumevanja za življenje in sodelovanje v družabnem redu. Zato je tudi učni smoter v posameznih pomožnih razredih nižji kot v istovrstnih razredih ljudske šole in tudi v najvišjem razredu ne pride prekó smotra za srednjo ljudskošolsko stopnjo.

V celoti in ponajveč se je delalo do sedaj po tem načrtu in po poročilih, ki so jih prinašali tozadevni strokovni nemški listi. Ker je okrajna učiteljska konferenca l. 1911 pristala na to, da se praktični nasveti lahko takoj uporabljajo, je učiteljstvo tudi to storilo.

Izkušnja je pokazala, da je treba prenoviti in preurediti ta učni načrt po modernih časovnih zahtevah in privzeti v ta namen tudi praktične izkušnje pomožnih šol izven naše države, četudi niso slovanske. Šolska oblast naj potem izposluje vladno pozakonitev.

Dolžnost šolske obveznosti se prične za vse otroke s sedmim letom in traja kakor na ljudski šoli 8 let.

Ker je enoleten brezuspešen obisk ljudske šole nekak predpogoj za sprejem v pomožno šolo in so ti otroci, ki jih izloči ljudska šola, tako različni v razvoju, nevajeni, nespretni in nevešči, je neobhodno potrebno, da ima pomožna šola kot prvo stopnjo nekak pripravljalni ali kakor ga v Gradcu nazivljejo „zbiralni razred“. (Sploh so graške pomožne šole doslej najbolj organizirane.)

V zbiralnem razredu naj bi se otroci privadili reda in disciplini. Tu naj bi dobili vseh onih predstav, katerih jim manjka, ki pa so za prvi pouk nujno potrebne. Sploh naj bi se z različnimi pripravljalnimi vajami usposobili za pouk.

Šola naj bi bila šestrazrednica, a najmanj petrazrednica (kakor so v Gradcu).

V vsakem razredu bodi samo en oddelek; kajti pouk v oddelkih je na pomožni šoli nemogoč, ker manjnadarjenih otrok ni možno posredno zaposliti.

Učna enota traja 25 minut s petminutnim odmorom. To pa vsled pogosto se menjajoče dispozicije manjnadarjenih otrok in vsled hitro se izpreminjajočega zanimanja za učne predmete. Vendar je pouk združen v skupno enoto, kije učitelj, a nikdar učenec smatra razdeljeno v posamezne predmete. Razvrstitev učnih predmetov zavisi vseskozi od razpoloženja otrok; zato je določen urnik nemogoč.

Število tedenskih ur znašaj ne manj kot 18 in ne več kot 25 ur.

Obsežen rokotvorni pouk, ki sloni v svojem začetku takorekoč na igranju (na prvih stopnjah obsega nizanje, gubanje, izrezavanje, lepljenje, izšivanje, modeliranje) je v principu le sredstvo v dosego vrhovnega smotra pomožne šole. Pripravlja pa nekako na poznejše rokodelstvo ali opravilo v življenju, ker res vadi rabiti roke, kar je za socialno življenje najvažnejše.

Prvemu razredu ljudske šole odgovarjata na pomožni šoli dve leti.

V 1. razredu pomožne šole je mogoče priobčiti le male črke in številni obseg do 10 poleg vseh tozadevnih vaj.

V 2. razredu je možno priobčiti velike črke in razširiti številni obseg do 20 z vsemi tu sem spadajočimi vajami.

V 3. razredu se razširi številni obseg do 100, priobči se seštevanje golih desetice in seštevanje in odštevanje ednic v deseticah brez prestopka. Tu se prične tudi čitanje samostojnih beril in vaje v napisovanju.

V 4. razredu pride na vrsto seštevanje in odštevanje s prestopkom desetic in množenje ednic z ednicami do 100 (t. j. naštevanke). Čitanje se poglobi in tu se prično prve spisne vaje.

V 5. razredu se razširi številni obseg do 1000 in se priobčijo pismeni računi in odštevanja z uporabami. Vaje v logiškem čitanju, spisne vaje z višjimi zahtevami in domoznanstvo imajo tu svoje mesto.

V 6. razredu se po možnosti razširi številni obseg preko tisočice, priobči se pismeno množenje in v ugodnem slučaju tudi deljenje ter se vadijo praktični računi. Vadi se lepo (estetiško) čitanje in izdelujejo se praktični opravični sestavki. Rokotvorni pouk, ki je bil dosedaj le predmet, se zdaj preustroji v rokodelstvo (n. pr. kartonaža, pletenje stolov, predpražnikov, košar, vezanje krtač in podobno). Za deklice še posebej gospodinjstvo in šivanje na stroj. Na tej stopnji, ali že nekoliko prej, naj bi se vadilo strojepisje, ki je ponekod pokazalo zelo lepe uspehe. To bi bil nekak nadaljevalni tečaj.

Tako bi bila tudi na pomožni šoli osemletna učna doba kakor na ljudski šoli in razlika med obema vsaj na zunaj izenačena.

Da pa se da vršiti delo pomožne šole po označenem načrtu, je brezpogojno treba posebnih učnih knjig, ker temu pouku one z ljudske šole ne ustrezajo.

Velike važnosti za uspešno delo pomožne šole je stik z domom. Treba je namreč veččega skupnega dela, da postanejo otroci delavni in koristni člani človeške družbe ter niso v nadlego svojcem in v nadlego občini in državi.

Zelo potrebno je za gojence pomožne šole tudi samostojno zavetišče. Ker ti slabiči potrebujejo posebne vzgoje in posebnega pouka, rabijo tudi izven šole posebnega nadzorstva. Skoro polovico teh otrok namreč pohaja v obstoječa zavetišča; tam pa so vsled svojih duševnih in telesnih posebnosti velika zapreka skupnemu redu in disciplini, prav pogosto pa tudi v zasmeh svojim zdravim tovarišem.

Zelo priporočljiva je tudi skrb za iz šole izostale. Ti se ponekod zbirajo vsak mesec ali vsaj večkrat na leto k sestankom, kjer se porazgovore o svojih težnjah. Na ta način se da izvesti mladinska oskrba vajencev in se jim pomaga do njihovih pravic. Uspeha pomožne šole je namreč le pričakovati, ako njen vpliv ne preneha takoj ob izstopu iz šole. Kako je namreč manj-nadarjeni otrok potreben posebne vzgoje in posebnega pouka, rabi neke opore tudi pozneje, posebno od izstopa iz šole do kakega 18. leta. To naj bi bili nekaki pomožnonadaljevalni tečajji.

Posebnost pomožne šole je, da razbremeni ljudsko šolo, ko ji odvzame one slabiče, ki zadržujejo napredek ljudskošolskega pouka. Ne sprejema pa slaboumnih, ki niso godni za pouk, za te bo gotovo preskrbljeno z otvoritvijo kakega zavoda. Takih, ki vsled slaboumja ne spadajo v pomožno šolo, je po uradnem izkazu 1918 v Ljubljani 12, 4 dečki, 8 deklic.

Ker je za slepe in gluhoneme že itak preskrbljeno, ostanejo le še epileptiki. Iz usmiljenja so bili sprejeti tudi nekateri epileptiki na pomožno šolo, a le taki, ki so imeli napade le po noči. Niso delali nobenih neprilik. Ker pa je v principu pomožne šole, da se epileptiki ne sprejemajo, so tudi tu izključeni. Zato je nujna potreba, da se zanje drugače preskrbi.

Posebnosti pomožne šole se kažejo predvsem v učnem načrtu. Glavni znak tega načrta je, da je učna snov v primeri z ljudsko šolo znatno skrčena, da so iz nje kar največ mogoče izločeni abstraktni pojmi in da se v učni načrt sprejme tudi taki učni predmeti, ki se ozirajo na posebnosti in hibe učencev, kakor: artikulacija, pouk o dogodkih, rokotvorni pouk, gospodinjstvo in začetki raznih rokodelstev. Posebnosti se kažejo tudi v počasnem učnem postopanju, v jasni in intenzivni nazornosti, v pridni vaji, v pogostem ponavljanju, v splošni koncentraciji, v tesni zvezi učne snovi z resničnim življenjem, v splošni samodelavnosti. Posebnost je tudi učni smoter, ki je, ker smatra pomožna šola vzgojno delo za glavno, le nizek v primeri z ljudsko šolo. Posebnost je tudi paznost na higijenska pravila. Razvrstitev učnih predmetov, učna doba (čas), učna enota, odmori so tu večje važnosti kot na ljudski šoli, telovadba in kopeli so velikega pomena.

Radi vseh teh posebnosti, zlasti pa zato, ker pomožna šola nujno rabi strokovnega vodstva, je v interesu šole nujna zahteva, da se pomožna šola vodstveno loči od ljudske šole, da postane samostojna.

Ena posebno žalostna posledica svetovne vojske je ta, da dobiva in bo dobivala pomožna šola mnogo naraščaja. Napori živcev, alkohol, ne-

redno življenje, spolne bolezni in še drugi neznani vzroki svedočijo za množino novih učencev. Zato je hvalevredno, da hoče naša mlada (država) domovina prav posebno skrbeti za one reveže, ki so nastali vsled grehov stare države.

Od svojega začetka 1911 je imela pomožna šola v Ljubljani 89 gojencev, 59 dečkov, 30 deklic. Od teh je že zapustilo zavod (koncem učne dobe), 42 otrok, 25 dečkov, 17 deklic, umrli so 4 otroci, 2 dečka, 2 deklici. Vsled nesposobnosti za pouk izločeni 4 otroci, 3 dečki, 1 deklica. V drug šolski okoliš so se preselili 4 otroci, 3 dečki, 1 deklica. Od iz šole odpuščenih, deloma z izpustnico, deloma z odhodnico so vsi razen 1 dečka v delu: rokodelskih vajencev 13, v kmetijstvu 7, v domačem gospodinjstvu 6, v tovarni 2, v službi 1. Uspeh njihovega dela je deloma dober, deloma zadovoljiv, treba jim je potrpežljivih mojstrov. Le samostojnega, mojstrskega dela niso zmožni, ker jim manjka obsežne razsodnosti in kritičnega vpogleda v lastno delo. So pa dobri pomožni delavci.

Sedanje stanje pomožne šole je: 47 otrok, 34 dečkov, 13 deklic, ki jih poučujejo 3 učne moči v 5 razredih.

Število otrok, ki spadajo v pomožne šole, ni mogoče določiti vnaprej, ker jih šele ljudska šola odda, ako njenemu pouku ne morejo slediti. Pokazalo se je pa, da je takih otrok najti v področju, vsake šole; zato bi kazalo v večjih krajih po potrebi ustanoviti (otvoriti) vsaj po 1 pomožni razred, zlasti po mestih in vinorodnih krajih, kjer je opažati največ takih slabičev.

Glavni pogoj za plodonosno delo pomožne šole pa je strokovna izobrazba učiteljstva. V Nemčiji je z ministerjalno odredbo določen in ukazan

strokovni izpit, v Nemški Avstriji kot priprava zanj 2letni zdravstveno-pedagoški tečaj.

Četudi ima učiteljstvo na pomožni šoli opraviti z manjnadarjenimi, vendar in morebiti ravno zato mora poznati vse fineše otrokove duše, napake in hibe v njegovem notranjem in zunanjem ustroju in z največjo iznajdljivostjo poiskati vsa sredstva, s katerimi more prižgati v delno duševno tmino vsaj malo lučico izobrazbe. Biti mora zdravstveni pedagog. V to svrho mora imeti prakso z dobrimi uspehi na ljudski šoli, t. j. zrelostni in usposobljenostni izpit. Nadalje najmanj 4letno prakso na pomožni šoli in strokovni izpit, s katerim dokaže umevanje iz psihijatrije, psihologije, fizijologije in higijene, za kar je nujno potrebno osnovno anatomično znanje. Brezpo- gojno potrebno je tudi poznanje zdravstvene pedagogike in metodike otroške psihologije. Da si pridobi učiteljstvo teh ved, mu bodi prost vstop na univerzo.

Ker so se dosedaj polagali tozadevni izpiti le na Dunaju, v Gradcu in v Pragi, kar je bilo v zvezi z velikimi težkočami in gmotnimi žrtvami, naj se za zainteresiranemu učiteljstvu posihmal omogoči polagati strokovni izpit doma.

Šolske oblasti naj vse učiteljstvo zainteresira za pomožno šolstvo.

Zlasti naj se učiteljiščnikom zadnjega leta omogočijo hospitacije na pomožnih šolah, kakor je bilo v Ljubljani že pred vojsko v navadi.

Posnetek.

Pomožna šola za manjnadarjene.

Pomožna šola je šola za manj in slabonadarjene otroke, ki vsled nezadostnega duševnega razvoja ne morejo slediti pouku na ljudski šoli, vendar so sprejemljivi za pouk in zmožni slediti individualnemu, posebno urejenemu pouku.

Svojo nalogo vidi pomožna šola v tem, da vzgoji otroke v koristne, delavne člane človeške družbe.

Središče je versko-nravna vzgoja. Vzgoja je glavni namen, pouk le sredstvo v dosego tega namena. Vzgoja in pouk sta urejena primerno naravi manjnadarjenih otrok.

V pomožno šolo niso sprejeti:

1. popolni bebeci (imbecilni in idijoti);
2. slepi, gluhonemi in epileptični;
3. nravno pokvarjeni;
4. normalni, ki so le vsled vnanjih vzrokov zaostali v pouku.

Sprejem v pomožno šolo pride šele tedaj v poštev, ko je otrok 1 leto brezuspešno obiskoval ljudsko šolo.

Za sprejem določajo zakoniti zastopniki otrok in voditelji ljudskih šol v sporazumu z razrednimi učitelji tozadevnih otrok.

Neposredno določi sprejem v to odločena komisija, h kateri spadajo: okrajni šolski nadzornik kot predsednik, šolski zdravnik, voditelj pomožne šole, strokovni učitelj

(učiteljica), voditelji šol, iz katerih otroci prihajajo ali njihovi razredni učitelji.

Ta komisija ugotovi stopnjo otrokovega razvoja. Ob enem se poizvedo posebnosti v otrokovem razvoju, o boleznih in okolnostih, ki bi dale sklepati na vzroke njegove zaostalosti.

Takse za to preizkušnjo ni.

Sprejem se vrši le začetkom šolskega leta in velja tudi za vsa nadaljna šolska leta.

Obisk pomožne šole je za sprejete otroke obligaten, ker nadomešča obisk ljudske šole.

Število učencev v posameznih razredih je vsled individualnega pouka omejeno. Eni učni moči se prideli največ 15 učencev.

Učni predmeti pomožne šole so isti kot v ljudski šoli, le da je rokotvornemu pouku, telovadbi in gibanju na prostem odmeriti več pozornosti in časa.

Oficijelnih normalnih učnih načrtov za pomožne šole ni. Vsaka pomožna šola ima poseben načrt, ki se ravna po posebnih razmerah dotične šole.

Učni načrt za ljubljansko pomožno šolo je provizoren.

Ódobrila ga je okr. učitelj. konferenca 25. maja 1911.

Smoter pomožne šole je minimalnejši kot oni ljudske šole. Pomožna šola se mora zadovoljiti s tem, da posreduje svojim učencem potem kar največ mogoče nazornega pouka vsaj nekoliko razumevanja za življenje in sodelovanje v družabnem redu.

Tudi smoter posameznih pomožnih razredov je nižji kot v istovrstnih razredih ljudske šole in tudi v najvišjem razredu ne pride preko smotra za srednjo ljudskošolsko stopnjo.

Izkušnja je pokazala, da je treba prenoviti in preurediti sedanji učni načrt po modernih časovnih zahtevah in

privzeti v ta namen tudi praktične izkušnje pomožnih šol izven naše države.

Šolska oblast naj potem izposluje vladno pozakonitev.

Dolžnost šolske obveznosti se pričinja in traja sporedno z ono na ljudski šoli.

Enoleten brezuspešen obisk ljudske šole je tedaj predpogoj za sprejem v pomožno šolo. Ker so pa otroci, ki jih izloči pomožna šola, tako različni v razvoju, nespretni in nevedski, je neobhodno potrebno, da ima pomožna šola kot prvo stopnjo nekak pripravljalni ali kakor ga v Gradcu imenujejo „zbiralni razred“. V zbiralnem razredu naj bi se otroci privadili redu in disciplini in z raznimi pripravljalnimi vajami usposobili za pouk.

Pomožna šola bodi šestrazredna, a najmanj petrazredna.

V vsakem razredu bodi samo en oddelek; kajti pouk v oddelkih je na pomožni šoli nemogoč, ker je pouk individualen.

Učna enota traja 25 minut s petminutnim odmorom. Vendar je pouk združen v skupno enoto, ki jo le učitelj, a nikdar učenec ne smatra razdeljene v posamezne predmete.

Razvrstitev učnih predmetov zavisi vsekozi od razpoloženja otrok, zato je določen urnik nemogoč.

Število tedenskih ur znašaj ne manj kot 18 in ne več kot 25 ur.

Obsežen rokotvorni pouk je v principu le sredstvo v dosego končnega smotra.

Prvemu razredu ljudske šole odgovarjata na pomožni šoli 2 leti, 2 razreda.

V 1. razredu pomožne šole je mogoče priobčiti le male črke in številni obseg do 10.

V drugem razredu je možno podati velike črke in razširiti številni obseg do 20.

V 3. razredu se razširi številni obseg do 100, priobči se seštevanje in odštevanje ednic v desetih brez prestopka. Tu se prične čitanje samostojnih beril in vaje v napisovanju.

V 4. razredu pride na vrsto seštevanje in odštevanje s prestopkom desetih in množenje ednic z ednicami do 100, t. j. poštevanka. Čitanje se poglobi in tu se prične prve spise vaje.

V 5. razredu se razširi številni obseg do 1000 in se priobčijo pisarni računi seštevanja in odštevanja z uporabi. Vaje v logičnem čitanju, spise vaje z višjimi zahtevami in domoznastvo imajo tu svoje mesto.

V 6. razredu se po možnosti razširi številni obseg preko tisočice, priobči se pisarno množenje, v ugodnem slučaju tudi deljenje in se vadijo praktični računi. Vadi se lepo čitanje in izdelujejo praktični opravilni sestavki. Rokotvorni pouk se preustroji v začetke rokodelstva (kartonaža, pletenje stolov, predpražnikov, košar, vezanje krtač i. pod.). Za deklice šivanje na stroj in gospodinjstvo. Na tej stopnji naj bi se vadilo tudi strojepisje. To bi bil nekak nadaljevalni tečaj.

Ima torej tudi pomožna šola osemletno učno dobo. Pomož. šoli je brezpogojno treba posebnih učnih knjig. Velike važnosti za uspešno delo pomožne šole je stik z domom. Zelo potrebno je za gojence pomožne šole tudi samostojno zavetišče. Jako priporočljiva je tudi skrb za iz šole izostale. Ti naj se zbirajo k sestankom vsak mesec ali vsaj večkrat na leto. Na ta način se da izvesti mladinska oskrba vajencev. Trajnega uspeha pomožne šole je le tedaj pričakovati, ako traja njen vpliv preko šolske dobe.

Posebnosti pomožne šole:

1. razbremeni ljudsko šolo;
2. skrajšan učni načrt, (snov skržena, abstraktni pojmi izločeni, sprejeti posebni predmeti);

3. počasno učno postopanje, (jasna in intenzivna nazornost, pridna vaja in ponavljanje, splošna koncentracija, tesna zveza pouka z življenjem, samodelavnost);

4. učni smoter;

5. posebna pozornost na higijenska pravila.

Radi teh posebnosti, zlasti pa zato, ker pomožna šola nujno rabi strokovnega vodstva, je v interesu šole nujna zahteva, da se pomožna šola vodstveno loči od ljudske šole, da postane samostojna.

Vsled posledic svetovne vojske bo pomožna šola dobivala mnogo naraščaja. Vendar števila otrok ni mogoče določiti vnajprej. Pokazalo se je, da je takih otrok v področju vsake šole; zato bi kazalo v večjih krajih po potrebi otvoriti vsaj po en pomožni razred, zlasti po mestih in vinorodnih krajih.

Glede ljubljanske pomožne šole:

Od svojega začetka 1911 je imela 89 gojencev, 59 dečkov, 30 deklic.

Zavod je zapustilo 42 otrok, 25 dečkov, 17 deklic (umrli: 4, 2 deč., 2 dekl.; vsled nesposobnosti izločenih: 4, 3 deč., 1 dekl.; v drug šolski okoliš preselilo 4, 3 dečki, 1 deklica). Od iz šole izpuščenih so vsi razen 1 dečka v delu: 13 rokodelskih vajencev, 7 v kmetijstvu, 6 v gospodinjstvu, 2 v tovarni, 1 v službi. Vsi so dobri pomožni delavci.

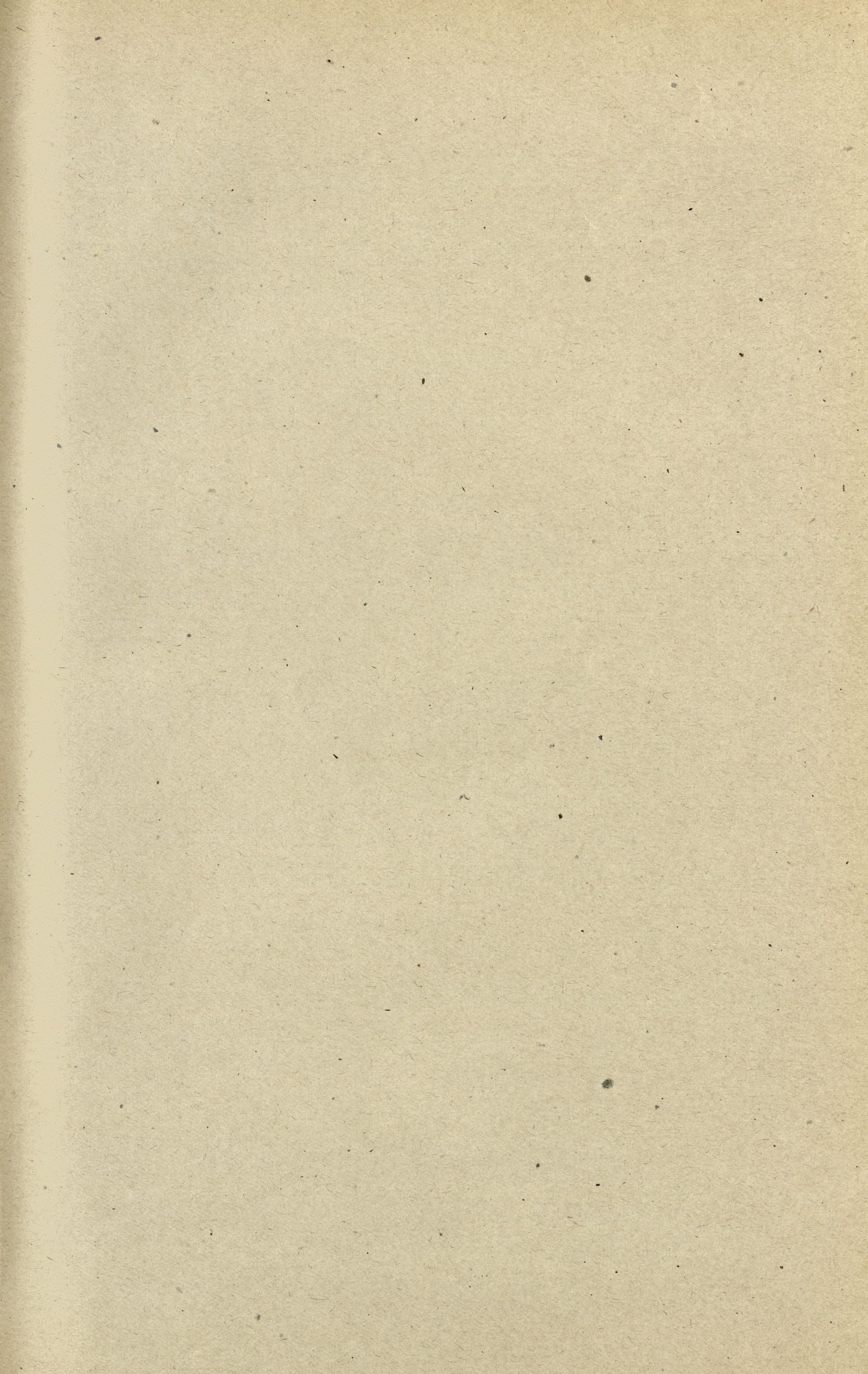
Sedanje stanje pomožne šole: 47 otrok, 34 dečkov, 13 deklic, ki jih poučujejo 3 učne moči v 5 razredih.

Glavni pogoj za plodonosno delo pomožne šole je strokovna izobrazba učiteljstva. Četudi ima učiteljstvo na pomožni šoli opraviti z manjnadarjenimi, vendar in sicer ravno zato mora poznati vse finese otrokove duše, napake in hibe v njegovem notranjem in zunanjem ustroju. Biti mora zdravstveni pedagog. V to svrhu mora imeti prakso

z dobrimi uspehi na ljudski šoli, t. j.: zrelostni in usposobljenostni izpit. Imeti mora najmanj 4letno prakso na pomožni šoli in strokovni izpit, s katerim dokaže umevanje psihijatrije, psihologije, fiziologije in higijene, za kar je potrebno osnovno anatomsko znanje. Brezpogojno je tudi poznanje zdravstvene pedagogike in metodike otroške psihologije. V dosego teh ved bodi učiteljstvu prost vstop na univerzo. Učiteljstvu naj se omogoči polagati strokovni izpit v Ljubljani. Šolske oblasti naj zainteresirajo vse učiteljstvo za pomožno šolstvo.

Učiteljiščnikom zadnjega leta naj se omogočijo hospitacije na pomožnih šolah.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA

COBISS SLO

0000099832

